

”No pakkohan se oli”

- miten tunteet ja toiminta näyttäytyvät ihastuessa lasten kirjoittamissa eläytymismenetelmällä tuotetuissa tarinoissa

Pro Gradu -tutkielma

Tiina Koivukangas, Ilona Kyngäs & Tiina Maunula

0306526 / 0306568 / 0306584

Kasvatustieteiden tiedekunta

Luokanopettajakoulutus

Raimo Rajala

Lapin yliopisto

Kevät 2014

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 JOHDATUS TUTKIMUKSEEN	9
2.1 Keskeiset käsitteet	10
2.1.1 Sukupuoliroolit	10
2.1.2 Millainen miehen tulisi olla?	12
2.1.3 Millainen naisen tulisi olla?	14
2.2 Seksuaalisuus parisuhdemarkkinoilla	15
2.3 Tunteet	17
2.3.1 Tunteet sanoiksi	19
2.3.2 Rakkausskeema	20
2.4 Aikaisemmat tutkimukset.....	21
3 TUTKIMUS RAKKAUTEEN.....	22
3.1 Eläytymismenetelmä	22
3.2 Lapsitutkimus	25
3.3 Aineiston analysointi	26
3.3.1 Sisällönanalyysi	27
3.3.2 Diskurssianalyysi	27
3.4 Aineiston keräämistilanne	29
4 TAPAHTUMAYMPÄRISTÖT JA IHMISET	31
4.1 Tapahtumaympäristöt	32
4.2 Tarinoissa esiintyvät ihmiset.....	34

5 TUNTEET	37
5.1 Ilo ja onni.....	38
5.2 Suru ja pettymys	40
5.3 Häpeä	41
5.5 Ärtymys ja viha.....	44
5.6 Mustasukkaisuus	46
5.7 Empatia ja lohdutus kirjoituksissa	47
6 TOIMINTA	49
6.1 Romanttinen käyttäytyminen	50
6.2 Tyttö haaveilee.....	52
6.3 Poika piirittää.....	54
6.4 Poika ei ymmärrä.....	56
6.5 Tyttö testaa	58
6.6 Tyttö itkee ja kertoo muille	60
6.7 Paikalta poistuminen	61
6.8 Epäonnistuminen käännetään onnistumiseksi.....	62
7 ULKONÄKÖPAINEET JA SOSIAALISET PAINEET	64
7.1 Ulkonäköpaineet	64
7.2 Sosiaaliset paineet	68
8 POHDINTA	71
LÄHTEET	76

Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta

Työn nimi: ”No pakkohan se oli” – miten tunteet ja toiminta näyttäytyvät ihastuessa lasten eläytymismenetelmällä tuotetuissa kirjoituksissa

Tekijät: Tiina Koivukangas, Ilona Kyngäs ja Tiina Maunula

Koulutusohjelma/opetuskokonaisuus/oppiaine: Luokanopettajakoulutus/ Kasvatustiede

Työn laji: Pro Gradu

Sivumäärä: 83

Vuosi: Kevät 2014

Tiivistelmä

Tutkimme, minkälaisia tunteita ja toimintaa lapset liittivät ihastumiseen ja torjutuksi tulemiseen. Tutkimuksemme on laadullinen tutkimus. Aineistonkeruumenetelmänämme on eläytymismenetelmä, jossa 5.- ja 6.-luokkalaiset oppilaat vastaavat kehyskertomuksen mukaisesti, miltä ihastuminen ja siinä torjutuksi tuleminen tuntuu, ja miten se näkyy toiminnassa. Tutkimme myös, onko sukupuolten välillä eroavaisuuksia tuntijoina ja kokijoina rakkaudessa onnistuessa ja epäonnistuessa. Aineistomme on kerätty keväinä 2013 ja 2014. Kerätty aineistomme sisältää 69 vastausta.

Analysoimme aineistoamme diskurssianalyysia ja sisällönanalyysiä hyödyntäen. Käytimme apunamme tutkimuskysymyksiä, joihin haimme aineistosta vastauksia. Tutkimuksemme oli lapsitutkimus, sillä tutkimuksen kohteena ovat lapset.

Tutkimustuloksissamme tärkeimmiksi löydöiksi nousivat tunnesanat ja tunteet, joita ihastumiseen liitettiin ja joilla sitä kuvattiin. Yhtä tärkeä tulos on, minkälaista toimin-

taa ihastuja kokee onnistuessaan ja epäonnistuessaan saada ihastuksen kohde kanssaan treffeille. Näiden kahden tärkeimmän tuloksen lisäksi käsittelemme tapahtumaympäristöjä ja niissä vaikuttavia ihmisiä, sekä kirjoituksissa esiin tulleita ulkonäköpaineita ja sosiaalisia paineita.

Tutkimustuloksissamme esiintyi ilon, onnen, surun, pettymyksen, häpeän, vihan, ärtymyksen, mustasukkaisuuden ja empatian tunteita. Toimintamalleja, joita ihastumiseen liitettiin, olivat romanttinen käyttäytyminen, haaveilu, piirittäminen, itkeminen ja tunteiden jakaminen, sekä paikalta poistuminen. Esiin nousi myös romanttisen rakkauden kaava, jossa epäonnistumiset käännettiin onnistumiseksi.

Johtopäätöksemme on, että tyttöjen ja poikien välillä on sekä eroavaisuuksia että samankaltaisuuksia. Molemmat sukupuolet ylläpitävät toiminnallaan opittuja sukupuolirooleja, joka ilmenee toimintamalleissa. Länsimaisen kulttuurin asettama korkea asema romanttiselle rakkaudelle korostui onnistumisen pakkona torjutuksi tulemisen kääntämisessä onnelliseksi lopuksi.

Avainsanat/asiasanat

rakkaus, ihastuminen, sukupuoliroolit, tunteet, eläytymismenetelmä

Muita tietoja

Suostumus tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi

Suostumus tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi

1 JOHDANTO

Rakastuminen ja ihastuminen nähdään hyväksyttävänä ja toivottuna vedoten nuoruusvuosien kevytmielisyyteen ja vastuuttomuuteen, kuten myös kykyyn heittäytyä mielentilan ailahteluihin, nopeisiin siirtymisiin innostuksesta epätoivoon ja siitä takaisin innostukseen. Vaiheeseen kuuluvat myös usko hyvän maailman mahdollisuuteen, mutta myös kyky kokea syvää pettymystä ja epätoivoa. Rakastutaan nopeasti - ja yhdistäminen ja erottaminen tapahtuvat jatkuvina oivallusten ja pettymysten jatkumona. (Alberoni 1984, 68.)

Lähdemme Pro Gradu-tutkielmassamme tutkimaan juurikin tätä nuoruusvuosina koettua ihastusta ja sen mukana tuomia positiivisia ja negatiivisia tunteita. Mielenkiinnon kohteenamme on myös yksilön toimijuus ihastuessa. Pro Gradu-tutkielmamme on jatkoa kandidaatin tutkielmallemme, jossa tutkimme lasten käsityksiä rakkaudesta kolmella eri menetelmällä. Yhtenä menetelmänämme toimi eläytymismenetelmä, jossa viides - ja kuudesluokkalaiset kirjoittivat, miltä kehyskertomuksen Leenasta tuntuu hänen onnistuessa ja epäonnistuessa saada ihastuksen kohde treffeille hänen kanssaan. Nimesimme ihastuksen kohteen sukupuolineutraalisti ihastuksen kohteeksi, mutta toimijana oli naispuolinen Leena. Pro Gradutyössämme lähdemme selvittämään, muuttuivatko vastaukset, kun saman kehyskertomuksen toimijana onkin miespuolinen Lasse.

Kandidaatin tutkielmamme rakkausteema johdatti ja innosti meitä pureutumaan syvemmin varhaisnuoruudessa ihastuessa herääviin tunteisiin ja siitä seuranneeseen toimintaan. Keskeinen käsite Pro Gradu-tutkielmassamme on sukupuoliroolit, jotka nousevat esiin Leena- ja Lasse-tarinoissa. Tytöistä ja pojista löytyi eroavaisuuksia ja samankaltaisuuksia niin toimijoina kuin tunteiden kokijoina.

Hellstenin (2011) mukaan rakkaus on sanana, ilmiönä ja kokemuksena kärsinyt länsimaisessa kulttuurissa inflaation. Sitä on romantisoitu, erotisoitu ja viihteellistetty tavalla, joka tyhjentää sen sisällöstä. Se, mitä hänen mukaansa rakkaudelle on tapahtunut, kertoo mitä kulttuurillemme on tapahtunut: sen syvyys, viisaus ja yhteisöllisyys ovat kadonneet. (Hellsten 2011, 32.)

Halusimmekin lähteä alun perin tutkimaan rakkautta osaksi siitä syystä, että saisimme tietoa rakkauden nykytilasta lasten näkökulmasta. Emme itse haluaisi nähdä rakkautta niin raadollistuneena, kuin Hellsten sen kuvaa. Kohdensimme Pro Gradututkielmassamme huomion varhaisnuorten käsitykseen nimenomaan romanttisesta rakkaudesta.

Länsimainen kulttuuri on otollinen romanttiselle rakkaudelle – mutta onko siitä tullut jopa liian tärkeää? Tämän tutkielman lähtökohtanamme olikin selvittää, minkälaisia käsityksiä lapsilla on romanttisesta ihastumisesta ja siinä epäonnistumisessa. Lähdemme selvittämään näkykö romanttisen rakkauden korostuminen jo heidän vastauksissaan. Koimme tämän oleva tärkeää, sillä aihetta ei lasten näkökulmasta ole tieteellisesti tutkittu.

Jo lapsuudessa ihmetellään rakkauden salaisuutta: miltä se tuntuu, kuka on minulle oikea ja tulenko rakastetuksi. Unelma rakkaudesta on usein hyvin hämmentävä ja sekoittava. Nykypäivänä rakkauden uskotaan olevan ratkaisu kaikkiin ongelmiin. (Määttä 2010, 47.) Rakkauden, joka ei Määtän (2006) mukaan ole ikään sidottu rikkaus; kyky rakastaa elää ihmisessä läpi elämän. Se tyydyttää sisäisiä tunnetarpeitamme iästä riippumatta. Nykyajan kiireisessä, suorituskeskeisessä ja kilpailuorientoituneessa kulttuurissamme rakkaus on emotionaalisen tasapainon kannalta mitaamattoman arvokasta. (Määttä 2006, 51.)

Rakkauden merkitys on voimistunut entisestään viime vuosituhaten aikana. Erityisesti sillä, että rakkaus nähdään parisuhteen perustana, on voimakas merkitys varsinkin länsimaisissa kulttuureissa. (Määttä 1997, 69-70.) Se, että rakkaudesta on tullut niin tärkeää, on yhteydessä yhteiskunnan individualisoitumiseen. Koemmekin, että rakkaudesta on erityisen tärkeää puhua juuri nyt, kun suvun merkitys on kaatoamassa ja ihmissuhteet väljentymässä.

Lähdemme esittelemään lapsilta keräämämme aineiston pohjalta esiin nousseita tutkimustuloksia neljässä pääluvussa. Järjestys menee suuremmasta pienempään. Luvussa neljä esittelemme kirjoitelmissa esiintyvän tapahtumaympäristön ja niissä esiintyvät ihmiset. Näillä oli keskeinen merkitys Leenojen ja Lassejen toimintaan. Luvussa viisi esittelemme aineistossa esiintyneitä tunteita. Seuraavassa luvussa käsittelemme tunteista seuranneeseen toimintaan. Viimeisessä luvussa keskitymme ihastumiseen liittyviin paineisiin, joita olivat sosiaaliset paineet ja ulkonäköpaineet.

Kaarina Määtän sanoin: "At its best, love is a resource but the keys of happiness cannot be found in other's pockets" (Määttä 2010, 50). Suomessa rakkaustutkimusten johtava henkilö Kaarina Määttä toimi suurena innoittajana ja inspiraation lähteenä meidän aloittaessamme tutkimusta rakkauden parissa. Hän auttoi meidät alkuun suunnitellessamme kandidaatin tutkielmaamme, ja haluammekin kiittää häntä avusta ja hänen mielenkiintoisista teoksista.

2 JOHDATUS TUTKIMUKSEEN

Päätimme lähestyä rakkautta laadullisen, eli kvalitatiivisen tutkimuksen avulla. Oleellista ei ole se, millä tutkimusmenetelmällä siihen päädytään, vaan se, että päästään niin lähelle totuutta kuin mahdollista. (Metsämuuronen 2006, 81.)

Tieteellistä tutkimusta ohjaavat aina arvot. Usein ne ajatellaan vain hyvinä ja ihanteellisina – puhtaasta tiedon halusta ja halusta ymmärtää inhimillistä elämää ja ympäröivää maailmaa. Tutkimustiedolla pyritään ihannetapauksessa muuttamaan maailmaa ja yhteiskuntaa paremmaksi. (Gylling 2002, 71.) Tutkimusta voidaan perustella hyödyllisyydellä, muttemme pysty saavuttamaan yksimielisyyttä hyödyn määritelmästä. Kukaan ei pysty ennustamaan, mitä tulemme pitämään hyödyllisenä tulevaisuudessa, joka on kaikille tuntematon. Tieteellistä tutkimusta ei kannata rajoittaa vain sellaiseen, joka juuri nyt vaikuttaa hyödylliseltä. ”Keskeinen ero tieteen ja huuhaan välillä ei ole siinä, mitä tutkitaan, vaan siinä, miten tutkitaan.”(Gylling 2002, 79.)

Tieteellinen tutkimus on tiedon tuottamista ja ilmiön rakentamista. Koska se on ihmisen tuottamaa, ei se koskaan voi heijasta todellisuutta, vaan sen rakentamiseen on käytetty jo olemassa olevaa tietoa, uutta ja keksittyä. Se sisältää aina myös tulkintoja. Tutkimuksen tekemisessä on tärkeää myös itse tutkija, jonka tekemien valintojen, toimintojen sekä ymmärryksen varassa tieto on rakentunut. (Ronkainen 2011, 5-11.) Tutkijoina teimme tässä tutkimuksessa esimerkiksi valinnat, mille vuosiluokille suuntasimme kysymyksemme, ja millainen kehyskertomus on. Nämä valinnat johtuivat osittain koulutustaustastamme luokanopettajakoulutuksessa sekä työkokemuksesta, mitä alalla on ehtinyt kertyä. Käytännön ja teorian pohjalta ajattelimme viidennen ja kuudennen luokan oppilaiden kehitystason olevan siinä vaiheessa, että tehtävänanto on heidän tasolleen sopiva. Oppilailta kerätty aineisto on täynnä heidän tulkintoja tehtävänannosta. Me puolestamme tulkitsemme heidän tulkintojaan valitsemillamme sisällönanalyysikysymyksillä, jotka ovat mielestämme relevantteja tässä tutkimuksessa.

Tutkimustoiminnan perustehtävänä nähdään luotettavan informaation tuottaminen. Sillä tarkoitetaan ilmiön tulkintaa, kuvailemista ja selittämistä. Luotettavuus tarkoittaa, että informaatio on perusteltu kriittisesti, jolloin viitataan menetelmiin, joita tutkimuksessa käytetään. Tutkimusta tehdessä joudutaan suorittamaan valintoja, joihin liittyy eettisiä kysymyksiä. (Pietarinen 2002, 59.) Meidän eettisiä valintojamme olivat oppilaan oikeus olla myös vastaamatta, sekä vastausten pysyminen tunnistamattomina ja nimettöminä. Pyysimme myös vanhempien luvan heidän lapsensa osallistumisesta tutkimukseen.

2.1 Keskeiset käsitteet

Tutkimuksemme kannalta tärkeimmät käsitteet ovat tunne sekä rakkauskeema, joiden tutkiminen ja määrittelemisen ovat psykologian vaikeimpia osa-alueita. Käsitteet, joilla tunteita kuvataan, eivät ole yksiselitteisiä, ja jokainen ymmärtää ne omalla tavallaan (Vilkko-Riihelä 1999, 488). Erityisesti rakkauden tutkiminen on vaikeaa käsitteen hankalan operationalisoitavuuden vuoksi (Vilkko-Riihelä 1999, 492).

Tutkimuksemme käsittelee eri sukupuolten toimijuutta rakkaudessa ja siihen liittyviä ihastuksen tunteita. Sukupuoli ja sukupuoliroolit ovatkin tutkimuksemme tärkeitä käsitteitä. Puhutaan myös sukupuolirooleista ja odotuksista - miehiltä ja naisilta odotetaan eri asioita. Taustalla vaikuttavat parisuhdemarkkinat sekä markkina-arvo.

2.1.1 Sukupuoliroolit

Yleinen tapa hahmottaa sukupuolta on tehdä se vastakkainasettelun kautta, kah-tiajaolla. Tällöin puhutaan sukupuolirooleista. Toistamalla tiettyjä miehiseksi ja naisi-

siksi kulttuurisesti sukupuolittuneita tekoja, eleitä, asentoja ja puhetapoja, tuotetaan samalla myös sukupuolta. (Rossi 2010, 24.) Myös kulttuurit vahvistavat sukupuoli-eroja ja kummaltakin sukupuolelta odotetaan erilaista suoriutumista, fyysistä viehättävyyttä ja sosiaalista kanssakäymistä. Eri sukupuolilla on erilaiset odotukset yhteiskunnalta, joihin vastata. (Gratch 2003, 49.)

Sukupuolirooli on kulttuurisesti määräytyvä käyttäytymismalli, jota yksilö noudattaa, jotta pystyisi maksimoimaan markkina-arvonsa heteroseksuaalisilla pariutumismarkkinoilla. Traditionaalista maskuliinisuutta edustavat piirteet, jotka liittyvät kykyyn hankkia naisten arvostamia resursseja. Vastavuoroisesti traditionaalinen femiiniisyys on kulttuurisesti määrittäneitä ominaisuuksia, joiden avulla nainen kykenee maksimoimaan oman markkina-arvonsa patriarkaalisessa kulttuurissa. (Laasanen 2008, 288.)

Sukupuoleen liitetään tiettyjä ominaisuuksia, joita länsimainen kulttuuri yksilöön luo. Giddensin (1995) mukaan perinteiset sukupuoliroolit ja niiden pohjalta rakentuva kaksijakoinen sukupuolijärjestelmä on kuin suojajärjestelmä, jolla yksilö yrittää hallita maailmaansa. Se on helppo ja turvallinen, sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti hyväksytty tapa taata turvallisuudentunne, jota myös lapsia kehoitetaan seuramaan. (Värtö 2000, 15.) Nämä normit, kuinka miesten ja naisten tulisi käyttäytyä, ovat yhteiskunnan asettamia ja ohjaavat sukupuolia käyttäytymään, mutta myös auttavat ymmärtämään eri sukupuolten toimintaa esimerkiksi rakkaudessa ja rakastuessa. (Essex 2013, 1622.)

Sukupuoli yksilön toimintaa ohjaavana ja säätelevänä rakenteena on hyvä esimerkki yhteiskunnan käytäntöjen toimimisesta niin välineenä kuin tuloksenakin. Yksilö tietää, miten hänen tulee käyttäytyä tyttönä tai poikana ja samaan aikaan käyttäytyminen rakentaa ja tuottaa tytön ja pojan esittämisen käytäntöjä: sukupuolta. Sukupuolella on ajassa ja paikassa liikkuva kulttuurinen tapa olla, tapa sijoittaa itsensä kulttuurisiin normeihin. (Värtö 2000, 21, 22.)

Sukupuolta otetaan haltuun miehisien ja naisellisten käsitteillä, joista tulee kuin kulttuurisia merkkejä, jotka säilyttävät merkityksensä toiston avulla. Näitä miehisyys- ja naisellisuuden piirteitä ja ominaisuuksia voidaan myös hyväksikäyttää erilaisissa

tilanteissa. (Lempiäinen 2005, 212.) Tuntemattoman kohdatessa ihminen kiinnittääkin ensimmäisenä huomiota tämän sukupuoleen, ja sukupuolta pidetään henkilön toimintojen tulkinnan peruskehystenä. Poikkeamat hämmentävät ja aiheuttavat ihmetystä. (Tainio 2005, 222.)

Roolitutkimuksessa kiinnitetään huomiota naisten ja miesten sukupuolelle sopivaan käyttäytymiseen. Tällöin ajatellaan, että on joku, joka voi ottaa erilaisia rooleja. Sukupuolisuus syntyy tekemisissä: ”kun istun jalat sievästi yhdessä, kuten tyttöjen oletetaan istuvan, teen itsestäni tytön.” (Lempiäinen 2005, 209.)

2.1.2 Millainen miehen tulisi olla?

Huolimatta yhteiskuntamme muutoksista sukupuoliroolien ja niihin liittyvien odotusten suhteen, on miehillä paineita käyttäytyä ja kokea itsensä yleisen maskuliinisen mallin mukaisiksi. Yhteiskunta odottaa miesten olevan kovia, voimakkaita, järkiperäisiä ja rauhallisia. Samalla edellä mainitut ominaisuudet toimivat itsetunnon ja itsensä toteuttamisen välineinä, mutta lisäävät velvollisuuksien taakkaa ja epäonnistumisen uhkaa. Edellä mainitut maskuliiniset ominaisuudet kuitenkin perustuvat miehen tarpeeseen kieltää feminiininen haavoittuvaisuutensa. (Gratch 2003, 124.)

Naisten miesihannetta kuvaa ja hallitsee romanttinen kirjallisuus, joissa sankari on lähes poikkeuksetta dominoiva, varakas ja komea. Miehen ulkonäkö, kunnianhimo, tuotteliaisuus, status, äly, materiaallinen omistus ja tulot kertovat naiselle miehen kyvyistä omistaa resurssejaan naiselle. (Laasanen 2008, 69-70.) Aineistossamme tulee esille se, miten jo alakouluikäiset kokivat, että mies voi ostaa naisen puolelleen. Arvelemme, että medialla ja elokuvilla on osansa asiaan, sillä jo nuorella iällä lapset ovat vahvasti tekemisissä median kanssa, ja omaksuvat sieltä toimintamalleja.

Mieheen liitettävä maskuliinisuus on jotakin sosiaalista, joka ruumiillistuu miehessä ja hänen toiminnassaan. Se on Värtön (2000) mukaan aktiivisuutta, funktionaalisuutta sekä käytännöllisyyttä. Perinteisesti se nähdään myönteisenä asiana. (Värtö 2000, 12.) Miehellä on ominaista toimiminen ja tietäminen, mitä tekee. Miehet ovat yhteiskunnassamme oppineet pitämään itseään leivänhankkijoina, joilla on taipumus muuttaa tunteensa ulkoiseksi toiminnaksi. Tunne muuttuu toiminnaksi, ja näin ollen voimaksi. (Gratch 2003, 105.)

Miesten ja naisten eroja kuvastaa se, että naisten on hankala ymmärtää, kuinka hankalaa miesten on hankkia seksuaalisia naissuhteita. Prosessiin liittyy muun muassa etsintäkustannuksia ja torjunnasta aiheutuvia psykologisia kustannuksia. Keski-ikäinen nainen vain menee ulos ja valitsee jonkun häntä lähestyvistä miehistä. Hänen ei tarvitse keksiä alkurepliikejä - häntä lähestyvä mies on tehnyt aloitteen ja tämä pitää sisällään kiinnostuksen. Naiselle vaikeudet alkavat vasta siitä hetkestä, kun hän vastaa myöntävästi. (Laasanen 2008, 25.)

Stereotypia suomalaisten miesten kurjista elämänkohtaloista perustuu ennen kaikkea siihen, että suomalaisen miehen ajatellaan olevan perusluonteeltaan ujo, syrjäänvetäytyvä, vailla itseluottamusta ja on negatiivisesti herkkä. Suomalaisen miehen käyttäytymisstrategioihin mielletään kuuluvaksi kaiken ottaminen itseensä, aina pahan muistamisen, mieluummin vihaamisen kuin rakastamisen ja kaunan kantamisen. Suomalaisista miehistä kertovissa tarinoissa suomalainen mies kokee itsensä usein huonoksi, pahaksi, ja harvoin muille tärkeäksi, positiiviseksi, ja antavaksi osapuoleksi. (Roos 1994, 25-26.)

Hatakan (2011) mukaan parisuhteen rakennekomponentteina nähdään olevan rakkaus, seksuaalisuus, mies ja nainen, joista jokainen nähdään tärkeänä parisuhteen kulttuurisen mallin täyttymiselle. Tutkimuksen mukaan kirjoituksissa korostuu sukupuolen merkitys silloin, kun kirjoitetaan konflikteista ja ongelmista. Tällöin korostuvat erityisesti mieheys ja naiseus. Tutkimuksen mukaan mies määritellään usein käteväksi käsistään, mutta vähän tunteistaan puhuvaksi, enemmän toimivaksi. Yksinkertaisesti sanottuna: ”mies pussaa, muttei puhu.” (Hynninen 2012, 145, 148.)

2.1.3 Millainen naisen tulisi olla?

Bob Connellin (1995) mukaan kulttuurisena käsitteenä maskuliinisuus näyttäytyy vain vastakohtana feminiinisyydelle – niillä on hänen mukaansa merkitystä ainoastaan suhteessa toisiinsa. (Värtö 2000, 33.)

Tyttöjen ja poikien samanlaiseen toimintaan suhtaudutaan eri tavalla – sama toiminta saa erilaisen merkityksen ja tulkinnan sukupuolesta riippuen. Huomio on erityisesti pojassa, jonka vaateet ajavat ohi tytön tarpeiden. Feminiinisyys nähdään siis jonain vähempänä kuin maskuliinisuus. ”Pojat voivat olla poikia vain jos tytöt ovat tyttöjä.” (Värtö 2000, 37.)

Feminiinisuuden Värtö (2000) määrittää tutkimuksensa mukaan liittyvän tyttöihin, joksikin pojilta kielletyksi ja pojissa paheksutuksi. Se on jotain, mitä naisilta odotetaan. Naisellisuutta ovat esimerkiksi hiljaisuus, koristautuminen, passiivisuus, riippuvaisuus, sievyys sekä siisteys. Naisilta odotetaan myös kauneutta ja viehättävyyttä. (Värtö 2000, 37.)

Kulttuurimme odottaa naisilta lempeyttä, hoivaa, hyväntuulisuutta ja alistumista osoittamia tunteita. Kiellettyjä piirteitä naisessa puolestaan ovat hallitsevuus, kovuus ja neutraalius. (Kinnunen 2000, 233.)

Usein nähdään, että nainen kuvataan jatkuvuuden turvaajana ja tradition ylläpitäjänä, pelkkänä synnyttäjänä. Perinteitä kyseenalaistavat modernit naiset koetaankin uhaksi ja nainen pyritään palauttamaan traditionaalisiin rooleihinsa. (Komulainen 2002, 11.) Tänä päivänä naisen asema ja rooli on kuitenkin muuttunut. Suomalaisia naisia pidetään itsenäisinä ja vahvoina selviytyjinä ja nykyään ajatellaan, että nainen voi tehdä esimerkiksi rakkaudessa aloitteen, odottamatta miehen toimivan. Tällöin valta suhteen etenemisestä on naisella – modernilla ja oma-aloitteisella toimijalla. (Hakala 2014)

Laasasen (2008) mukaan naisille on tarjolla neljä eri elämänstrategiaa. Kategoriat ovat: vaimostrategia, blondistrategia, feminististrategia ja glamourfeminististrategia.

Vaimostrategia tarjoaa kapeimman roolin, mutta on usein ainoa vaihtoehto traditio-naalisissa yhteiskunnissa. Naisen päämääränä on tällöin avioliitto ja kodinhoidollisesta työpanoksesta hän saa korvaukseksi mieheltä elatuksen. Blondistrategia on mahdollinen nuorille ja attraktiivisille naisille, jossa feminiinistä ulkonäköä maksimoidaan. Näin seksuaalisuutta hyödynnetään kertaluontoisessa vaihdossa. Feminististrategiassa pyritään taloudelliseen riippumattomuuteen miehistä ja se on samankaltainen lähes ainoan miehille tarjolla olevan elämänstrategian kanssa. Glamourfeminististrategia pyrkii kombinoimaan vaimo-, blondi- ja feminististrategiat optimaalisella tavalla. Näin se maksimoi naisten mahdollisuudet resurssien hankkimiseksi. (Laasanen 2008, 269-270.)

2.2 Seksuaalisuus parisuhdemarkkinoilla

Seksuaaliset halut ja parinvalintapreferenssit organisoivat yhteiskuntaa, sillä seksuaalisten suhteiden on jakaannuttava ja järjestäydyttävä yhteiskunnassa jollakin tapaa tai muuten seurauksena on kaikkien sota kaikkia vastaan. Toisen sukupuolen halut määräävät, millaisia attraktion taktiikoita toisen sukupuolen on käytettävä. Eniten valtaa heteroseksuaalisilla paritumismarkkinoilla on niillä, jotka omaavat vastakkaisen sukupuolen parinvalintapreferenssit määrittämät ominaisuudet. (Laasanen 2008, 50.)

Seksuaalipsykologioissa naisten ja miesten suurin ja merkittävin ero on se, että suurin osa miesten seksuaalisista haluista kohdistuu naisiin ja naisten seksuaaliset halut kohdistuvat miehiin. Naisten ja miesten seksuaaliset halut eroavat toisistaan - miehet haluavat seksiä aikaisemmin, päättäväisemmin ja aggressiivisemmin. Naisille tärkeää on emotionaalinen sitoutuminen ja he vaativat pidempää seurustelu-aikaa ennen seksiä. Näiden seksuaalisten halujen eron seurauksena syntyvät heteroseksuaaliset paritumismarkkinat, jotka dominoivat ja määrittävät paritumisen kontekstia yhteiskunnassa. (Laasanen 2008, 18-19.) Toisaalta suurin sukupuolten väli-

nen ero onkin haluttu selittää miehen sukupuolivietin voimakkuudella, jota pidetään naista intensiivisempänä. (Weininger 2000, 39.)

Sosiaalisessa konstruktionismissa ajatellaan yhteiskunnallisen todellisuuden olevan riippuvainen inhimillisissä käytännöissä syntyvistä kulttuurisista konstruktioista. Tämä on ollut hallitseva lähestymistapa seksuaalisuuden psykologioissa viime vuosikymmenten aikana. Sosiaalisen konstruktionismin seksuaalista käyttäytymistä koskevat ajatukset ovat peräisin ranskalaiselta filosofilta Michel Foucaultilta, joka sovelsi systemaattisesti sosiaalisen konstruktionismin mukaista paradigmaa seksuaalisuuteen. Foucault pitää seksuaalisuutta kulttuurisena konstruktiona, jonka merkitys tulee esiin kielessä ja yhteiskunnallisissa diskurssioissa. Miehet ja naiset esittävät sukupuoltaan tavalla, jonka he oppivat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja historian vaikutuksesta. Tässä näkökulmassa biologiset erot eivät tuottaisi psykologisia eroja sukupuolten välille. (Laasanen 2008, 29.)

Feministiset teoriat pitävät sisällään usein ajatuksen, että seksuaalisuudella tarkoitetaan naisten alistamista. Seksuaalisuudessa olisi siis kyse naisten ja miesten konfliktista, jossa miehet käyttävät valtaansa naisiin. Feministiset teoriat keskittyvät tutkimaan kysymyksiä, mikä on seksuaalisen halun luonne tai mikä on seksuaalisuuden yhteys valtaan. Näitä kysymyksiä tarkastellaan pohtimalla muun muassa, miten ne liittyvät seksuaaliseen mielihyvään ja miten miehet kontrolloivat naisten seksuaalisuutta sekä kuinka naisten seksuaalisuutta on säännöstelty ja normitettu historian kuluessa. (Laasanen 2008, 31.)

Evoluutioteoreettiset mallit selittävät miesten ja naisten seksuaalista käyttäytymistä määräytyneisyydellä. Tämä tarkoittaa sitä, millainen seksuaalinen käyttäytyminen on ollut yhteydessä suurimpaan määrään laadukkaimpia jälkeläisiä. Evoluutiiviset paineet ja tarpeet ovat siis johtaneet miesten ja naisten erilaisiin lisääntymisstrategioihin. Kärjistettynä voitaisiin sanoa miesten ja naisten eläneen kahdessa erilaisessa seksuaalisessa maailmassa, joissa kumpikin sukupuoli on kehittänyt omaa maailmaansa vastaavan seksuaalisen psykologian. Ihmiset elävät pääsääntöisesti ryhmissä, jolloin he kilpailevat samoista resursseista. Darwin on jakanut seksuaalivalinnan kahteen erilliseen mutta toisiinsa liittyvään prosessiin - sukupuolten sisäiseen valintaan ja sukupuolten väliseen valintaan. Seksuaaliset strategiat ovat adap-

taatioita, jotka ohjaavat ja suuntaavat ihmisten lisääntymispyrkimyksiä vaikuttaen siihen, kuinka paljon yksilöt näkevät esimerkiksi vaivaa partnerin etsimiseen. (Laasanen 2008, 34-35.)

2.3 Tunteet

Ihastuminen ja parisuhdemarkkinoilla joko onnistuminen tai epäonnistuminen herättää tunteita. Tunne onkin tutkimuksemme tärkeimpiä käsitteitä. Tunteet syntyvät ja rikastuvat ihmisten välisissä suhteissa, ja ovat olennainen osa ihmissuhteita (Pukala 2006, 60).

Markkina-arvon mahdollisuuksia parisuhdemarkkinoilla kokeillaan jo nuorina, kun murrosiän lähestyessä aletaan kokea uusia tunteita - puhutaan ihastumisesta, puhutaan rakastumisesta. Tällöin päästään myös käsiksi tunteisiin, joita ihastuminen tuo tullessaan. Ihastuminen tuo mahdollisuuden onnen ja ilon tunteisiin, mutta myös epäonnistumisiin ja pettymyksiin. Ihastuminen onkin tyypillistä teini-ikäisille ja nuorille. (Alberoni 1984, 68.) Eläytymismenetelmällä kerätyistä kirjoituksista näkyi, että varhaismurrosiässä olevat nuoret tiesivät, mistä kirjoittivat tehtävänannostamme, joka käsitteli ihastumisesta.

Nykyään eri tieteenalat ovat kiinnostuneet ja alkaneet tutkia tunteita sosiaalisina ja kulttuurisina konstruktioina. Tällöin ne sijoitetaan sosiaaliin käytäntöihin, kontekstiin ja osaksi kulttuuria ja ihmisten välistä vuorovaikutusta. (Forsberg 2006, 29-30.)

Mitä tunteella sitten tarkoitetaan? Perustunteiksi sanotaan tunteita, jotka voidaan tunnistaa useimmissa kulttuureissa. Näitä ovat esimerkiksi viha, pelko, inho, hämmennys, ilo sekä suru. Näillä voidaan nähdä olevan merkittävä rooli lajin säilymisen kannalta. Valmiudet näihin tunteisiin oletetaan synnynnäisiksi, joita ympäristö muokkaa ja mahdollistaa. (Vilkko-Riihelä 1999, 478, 479.) Tunteet ovat kuitenkin niin monitasoisia, ettei yksinkertaista määritelmää niille ole olemassakaan. Määri-

telmiä on useita, mutta useimmissa ne sijoitetaan kehon sisälle sekä niitä pyritään luokittelemaan. (Isokorpi & Viitanen 2001, 25.)

Tunteet eli emootiot tulevat alun perin latinankielisestä verbistä *motere*, joka tarkoittaa liikuttamista. Tunteet määritelläänkin elämyksiksi, mielenliikkeiksi – ajatuksiksi, tiloiksi ja toiminnan yllykkeiksi. Ne voivat olla toisiinsa sekoittuneita, muunnelmia sekä nimeämättömiä alalajeja – eikä niitä kaikkia voi edes nimetä. (Isokorpi & Viitanen 2001, 25.) Teoriasta riippuen esimerkiksi rakkautta ei luetella perustunteeksi, vaikka sillä onkin merkitystä jokapäiväisessä elämässä. Rakkautta pidetään sekoituksena erilaisia tunteita: iloa ja riemua, ahdistusta ja huolta sekä mustasukkaisuutta. (Izard 1991) Rakkaus on enemmän, kuin yksi tunne. (Shaver 1996, 81,94.)

Tunteella on aina subjektiivinen kokemus, joko negatiivinen tai positiivinen - positiivisiin tunteisiin pyritään, negatiivisia vältetään. Tunne voidaan määritellä myös tilaksi, jossa käännytään jotakin kohti tai siitä pois päin. (Vilkko-Riihelä 1999, 488.)

Tunteen perusominaisuuksia ovat myös kesto, intensiteetti ja sävy. Tunne, eli emootio on melko lyhytaikainen kokemus, jonka ero mielialaan on se, että mieliala kestää tunnetta kauemmin. Tunteen intensiteetti puolestaan tarkoittaa sen voimakkuutta, joka todetaan usein fysiologisin reaktion. Tunnesävy tarkoittaa tunteen laatua. (Vilkko-Riihelä 1999, 477.)

Tunteet nähdään olevan syvällä ihmisessä, ja ne koetaan voimakkaiksi, jopa oudoiksi ja pelottaviksi. Siksi ihmiset ovat usein tunteidensa kanssa varuillaan. Tunteilla on ihmiseen vahva ote ja ihminen kamppailee niiden kanssa läpi elämänsä. On kyse niihin mukaan menemisestä, tai niiden voittamisesta. (Isokorpi & Viitanen 2001, 32.)

2.3.1 Tunteet sanoiksi

Tunteet ovat vaikeasti sanallistettavissa ja hallittavissa ja ne ilmentävät merkityksiä. Ne kohdistuvat johonkin ja ilmaisevat ihmiselle, minkälainen maailma on auttaen orientoitumaan todellisuuteen. Ne auttavat ihmistä asettamaan asioita tärkeysjärjestykseen – tunne on kokijalle aina totta ja järkeä rehellisempi. (Isokorpi & Viitanen 2001, 35.) Usein tunteet liittyvätkin kieleen ihmisen puhuessa elämästään tunnekäsittein: menetykset ovat surua, epäonnistumiset pettymyksiä ja saavutukset onnea (Isokorpi & Viitanen 2001, 25).

Vaikka tunteet itsessään eivät ole lingvistinen ilmiö, on kieli eräs parhaita tapoja niiden tutkimiseen. Tutkimustapoja tunteiden tutkimiseen on monenlaisia, mutta eräs asia niitä yhdistää; olipa tutkijalla käytössään fysikaalisia tai kemiallisia tutkimuksia, havainnoista kerrotaan kielellä - sanallisesti. Mietittäessä sukupuolten välisiä eroja tunteiden ilmaisussa voidaan todeta, että suomalaiset naiset ovat verbaalisesti tuottoisampia tunne-elämää kuvaavien sanojen tuotossa kuin miehet. Seija Tuovilan tunnesanoja käsittelevän tutkimuksen mukaan suomalaisilla naisilla on etulyöntiasema tunteista puhuttaessa verrattuna suomalaisiin miehiin. Tämän sanaston perusteella voitaisiin ajatella, että naisten on helpompi kertoa tunteistaan kuin miesten. (Tuovila 2006, 14-16.)

Pojat eivät puhu tunteiden maailmastaan esteettömästi tai vapaasti. Jotkut pojat pitävät mahdollisuutena osoittaa maskuliinisuuttaan käyttämällä yliolkaisuutta, loukkauksia, julmuutta, huumorillista pilailua, mahtailua ja emotionaalista neutraalisuutta näyttääkseen olevansa kovia ja itsenäisiä. (Kenway & Mills 1998,142.) Miehet ajattelevat yksinselviämisen liittyvän mieskunniaan (Siltala 1994, 15).

Tunteella ja tunnesanoilla voidaan nähdä olevan kaksi erilaista tapaa katsoa niitä. Tietty sana voi kuvata miltä tunne tuntuu, tai voi antaa nimen tunteelle. Ihmisellä on halu nimetä asioita, myös tunteita, sekä ymmärtää niitä ilmiöinä niiden monimutkaisuudesta riippumatta. Tämä onnistuu sanoja käyttämällä niin hyvin kuin kieli antaa periksi. Tunnesanat voivat olla eri kielissä erilaisia, eikä niitä voida suoraan kääntää kielestä toiselle (Frijda 1995, 121-122.)

2.3.2 Rakkausskeema

Kun puhutaan ja tutkitaan rakkautta, aktivoituu ihmisen mieleen rakkausskeema. Se edustaa eri ihmisille eri asioita.

Rakkausskeemaan kytkeytyy useita tekijöitä, jotka opitaan liittämään rakkauskäsitteeseen ja ilmiöön. Näitä ovat esimerkiksi vallitsevat tunnekäsitykset sekä arvot, normit ja säännöt. Rakkausskeema ohjaa sosiaalista käyttäytymistä, mutta ennen kaikkea tuottaa odotuksia siitä, mitä on rakkaus miehen ja naisen välillä. Se ylläpitää miellekuvia miehen ja naisen välisistä tunnesiteistä, heidän kanssakäymisen muodoista ja sisällöistä sekä naisen ja miehen roolista. Arkielämä koettelee jatkuvasti rakkausskeemaa, mutta yksilöiden välillä on eroja kuinka skeeman oppiminen näkyy. Rakkausskeema onkin muiden skeemojen lailla aina pelkistys ja yksinkertaistus, kuin ilmaisu, joka ei tarjoa useinkaan eksaktia informaatiota. (Määttä 1994, 2.)

Ihmisen käsitykseen rakkaudesta vaikuttavat aina hänen omat kokemuksensa (Määttä 1994, 3). On myös tärkeä tiedostaa, että rakkausskeema on yhtä aikaa tiedostamaton ja tietoinen (Määttä 1994, 53).

Ihmisen käyttäytymistä ja toimintaa ohjaavatkin juuri edellä mainitut skeemat, jotka ovat syntyneet normatiivisista säännöistä. Ne ovat aina tietystä kulttuurista ja sosiaalisesta todellisuudesta opittuja ja ne ovat siinä hallitsevia. Yleiset kulttuuriset skeemat tuottavat odotuksia, jotka määrittävät ja antavat suunnan ”oikeaan” tulkitaan eri ilmiöille. Skeemojen rakentuminen on koko ajan tapahtuvaa aktiivista ja jatkuvaa. (Määttä 1994, 1.)

2.4 Aikaisemmat tutkimukset

Rakkautta on tutkittu Suomessa pääosin Kaarina Määtän toimesta. Hän on tutkinut enimmäkseen aikuisten romanttista rakkautta, esimerkiksi korkeakouluopiskelijoiden rakkausskeemaa. Hänen julkaisunsa ”Rakastuminen lumoa ja satuttaa nuoruusiässä” (2007) käsittelee myös nuoruutta ja rakkautta. Teoksissaan hän käsittelee myös pitkän parisuhteen avaimia sekä seniorirakkautta.

Sitä, että rakkaustutkimus on painottunut pääosin nuoruusikään, puoltavat myös opinnäytetyöt ja niiden aiheet. Esimerkiksi Lapin yliopistossa tehdyistä tutkimuksista Johanna Skog (2001) on tutkinut ikimuistoista ensirakkautta, tehden tutkimusta siitä, miten rakkaus nuoruusiässä alkaa ja mihin se päättyy. Hanna-Maria Nikkilä (2006) on puolestaan tutkinut 15-17 -vuotiaiden tyttöjen limeroitumista seurustelussa ja opettajien kumppaninvalinnan tarkastelua ovat tutkineet Mikkola ja Salonen (2013). Ihastumista on tutkinut myös Annina Mäkinen (2004) työssään ”Jehovan todistajan ihastuminen”.

Aikuisten kehitysvammaisten ajatuksia rakkaudesta ja parisuhteesta on tutkinut Tarja Linna opinnäytetyössään Lapin Yliopistolle 1998. Jouko Kiiski on tutkinut suomalaisten teologioiden käsityksiä parisuhteesta vuonna 2006 ja pedagogista rakkautta on tutkinut Ville Piippola (2011) Lapin yliopistolle tehdyssä opinnäytetyössään.

Mari Hatakka (2011) on tutkinut väitöskirjassaan ”Nainen, mies, rakkaus, seksi” heterosuhteen kulkua, sen kulttuurista mallia ja siihen vaikuttavia diskursseja. Hänen tutkimuksensa todistaa, että länsimaissa heteroseksuaalinen parisuhde on luonnollisena pidetty kulttuurinen konstruktio, ja että hänen tutkimukseensa osallistuneilla 1900-luvulla Suomessa eläneillä ihmisillä on yhteinen ja laaja käsitys siitä, millainen onnistuneen parisuhteen tulisi olla.

Sitä, miten lapset rakkauden näkevät ja millaisia toimijuuksia he siinä eri sukupuolille antavat, ei ole tutkittu. Siksi lasten käsitysten tutkiminen aiheesta on tärkeää ja uusia näkökulmia avaavaa.

3 TUTKIMUS RAKKAUTEEN

Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää, miten lapset näkevät eri sukupuolten toimijuuden rakkaudessa ja minkälaisia tunteita siihen liitetään. Tutkimus pyrkii kuvailemaan, ennustamaan, selittämään ja ymmärtämään ihmisen toimintaa (Vilkkoriihelä 1999, 67).

Tutkimuksemme on laadullinen tutkimus, jonka aineistonkeruumenetelmä on eläytymismenetelmä. Aineistot keräsimme kahdesta eri koulusta, 5.-6. -luokkien oppilailta. Vastauksia saimme yhteensä 69. Kehyskertomuksia oli neljänlaisia, joista jokaisesta saimme yli 15 vastausta. Aineistomme määrä on kattava, sillä se ylittää saturaatioksi kutsutun viidentoista vastauksen määrän, jonka jälkeen vastausten voidaan eläytymismenetelmäkirjoituksissa katsoa Eskolan & Suorannan (1998) mukaan toistavan itseään. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston riittävyttä tutkimuksen luotettavuuden kannalta kuvaakin saturaatio, eli kylläntyminen. Se on yhteydessä myös tulosten yleistettävyyteen. (Sarajärvi & Tuomi 2002, 90.)

3.1 Eläytymismenetelmä

Tiedettä voidaan määritellä sen käyttämän tieteellisen menetelmän avulla. Yksi tieteen tunnusmerkki on siinä sovellettava metodi. Sana metodi tulee kreikan sanasta *meta hodos*, ja tarkoittaa tietä pitkin. (Niiniluoto 2002, 35.) Käytimme tutkimuksemme metodina eläytymismenetelmää, jolla tarkoitetaan pienten tarinoiden kirjoittamista tutkijan antamien ohjeiden mukaan. ”Tarinat eivät aina kuvaa todellisuutta, vaan sitä, mikä voi mahdollisesti toteutua ja mitä eri asiat merkitsevät”. (Käyhkö 2007, 116.)

Valitsimme tiedonhankintamenetelmäksi eläytymismenetelmän, koska näimme eläytymismenetelmällä kirjoitettujen kirjoitelmien sanallistavan ja tavoittavan rakkauskeeman paremmin, kuin esimerkiksi suorat kysymykset aiheesta olisivat toimineet.

Tutkimuksessamme pyysimme oppilaita kirjoittamaan tarinoita, joihin kirjoittamamme kehyskertomus heidät johdatti.

A. Leena on ihastunut luokkakaveriinsa. Leenaa jännittää, mutta siitä huolimatta hän rohkaisee mielensä ja pyytää ihastustaan kanssaan elokuviin. Ihastuksen kohde näyttää ilahtuneelta, ja haluaa ehdottomasti lähteä leffaan jo seuraavana päivänä.

Jatka tarinaa ja mieti, miltä Leenasta tuntuu?

B. Leena on ihastunut luokkakaveriinsa. Leenaa jännittää, mutta siitä huolimatta hän rohkaisee mielensä ja pyytää ihastustaan kanssaan elokuviin. Ihastuksen kohde näyttää kiusaantuneelta, eikä halua lähteä Leenan kanssa elokuviin.

Jatka tarinaa ja mieti, miltä Leenasta tuntuu?

C. Lasse on ihastunut luokkakaveriinsa. Lassea jännittää, mutta siitä huolimatta hän rohkaisee mielensä ja pyytää ihastustaan kanssaan elokuviin. Ihastuksen kohde näyttää ilahtuneelta, ja haluaa ehdottomasti lähteä leffaan jo seuraavana päivänä.

Jatka tarinaa ja mieti, miltä Lassesta tuntuu?

D. Lasse on ihastunut luokkakaveriinsa. Lassea jännittää, mutta siitä huolimatta hän rohkaisee mielensä ja pyytää ihastustaan kanssaan elokuviin. Ihastuksen kohde näyttää kiusaantuneelta, eikä halua lähteä Lassea kanssa elokuviin.

Jatka tarinaa ja mieti, miltä Lassesta tuntuu?

Kehyskertomus orientoi vastaajan kirjoittamaan tarinaa, jossa vastaajan mielikuvi- tus vie sitä eteenpäin. Eläytymistarinoita varioimalla ja muuttamalla jotain kehysker- tomuksessa olevaa, voidaan selvittää jotain uutta ja merkitsevää, jossa piileekin

tutkimusmenetelmän erityislaatuisuus. Antoisammillaan menetelmä toimiikin erilaisia vastauksia ja variaatioita verrattaessa ja rinnakkain analysoidessa. (Eskola 1997, 6.) Kehyskertomuksissa käytetään usein onnistuminen – epäonnistuminen - variaatiota (Käyhkö 2007, 118).

Omassa tutkimuksessamme käytimme neljää erilaista kehyskertomusta: onnistuminen - epäonnistuminen variaatiota sekä muuttamalla toimijan sukupuolta tytöksi ja pojaksi. Niminä käytimme Leenaa ja Lassea. Erilaiset variaatiot olivat siis onnistuva tyttö, epäonnistuva tyttö, onnistuva poika sekä epäonnistuva poika. Tarinaa kirjoittaessamme olimme jättäneet ihastuksen kohteen sukupuolineutraaliksi, nimeten hänet ihastuksen kohteeksi, vaikka nimesimme ihastuneen henkilön naispuoliseksi tai miespuoliseksi. Vastauksissaan oppilaat olivat kuitenkin nimenneet ihastuksen kohteen poikkeuksetta vastakkaisen sukupuolen edustajiksi. Vain yhdessä vastauksessa ihastuksen kohteesta puhuttiin tyttönä/poikana.

Keskeistä eläytymismenetelmän käytössä onkin juuri tämä variointi, joka tapahtuu kehyskertomusta muuttamalla: yhtä tekijää muuttamalla saavutetaan koeasetelman kaltainen tilanne päästään katsomaan sen vaikutusta vastauksiin. Näin päästään siis käsiksi erilaisiin kertomuksiin, joiden avulla voidaan etsiä tiettyä logiikkaa, tilanteiden rakenteita ja tapahtumia. (Eskola 1997, 17.) Samalla kun yhtä asiaa kehyskertomuksessa muutetaan, saavat samalla muutkin osat kertomuksessa uuden merkityksen logiikan vaihtuessa. On kyse kokeellisen ajattelun logiikasta. (Eskola 1997, 18.)

Alun perin eläytymismenetelmää alettiin käyttämään Suomessa 1980 –luvun alulla. Silloin siinä erotettiin kaksi päävaihtoehtoa, active role playing sekä passive role playing. Käytimme tutkimuksessamme jälkimmäistä, eli eläytymistä kirjallisen tuotoksen avulla. Role playing –menetelmä kääntyy suomeksi eläytymismenetelmä nimiseksi, ja Eskola on kääntänyt eläytymismenetelmän englanniksi termiksi the method of empathy based stories. (MEBS) (Eskola 1997, 7.)

Wardin (1984) mukaan eläytymismenetelmä tuottaa moni-ilmeisiä, rikkaita ja todellisia tarinoita ja on sensitiivinen ihmisten tietoisien toimintaa tutkittaessa. Hyttinen (1987) puolestaan korostaa sen mahdollisuuksia vastaajan mielikuvituksen käyt-

töön ja ajatteluun. Eläytymismenetelmä ei tuota niinkään faktoja, vaan erilaisia merkkejä ja vihjeitä, jotka antavat tutkijalle pohdintoja, joita tutkijan on löydettävä ja keksittävä aineistosta. Tarinat ovat perin arkisia, mutta kertovat siitä, mitä ihmiset aiheesta ajattelevat. Näiden käsitysten – olivat ne totta tai ei – ihmiset toimivat, tekivät valintoja elämässään. (Eskola 1997, 29.)

Sijoitimme kehyskertomuksen tapahtumat kouluympäristöön, sillä koulu on suuri osa alakouluikäisten jokapäiväistä elämää ja arkea. Treffipaikaksi valitsimme elokuvateatterin, sillä siitä on tullut kulttuurinen normi romanttiseksi tapaamispaikaksi. Näillä valinnoilla pyrimme suuntamaan kirjoittajien huomion itse tapahtuman ja tunteen käsittelyyn, ei tapahtumapaikkojen ihmettelyyn.

3.2 Lapsitutkimus

Koska teetimme tutkimuksen lapsille, täytyi meidän huomioida se monessakin asiassa. Erityistä oli ymmärtää, kuka on lapsi, ja mitä se velvoittaa ja tarkoittaa tutkimuksen tekemisen kannalta. Tutkimusta varten jouduimmekin tekemään erilaisia lupa-anomuksia. Saimme koulutuspalvelukeskukselta luvan tutkimukselle, kuten myös tutkimuskoulumme rehtorilta sekä lasten vanhemmilta.

Lapsinäkökulmainen tutkimus pyrkii tavoittelemaan lasten näkökulmia ja heidän tuottamaan tietoa – tutkimuksessa pyritään kuuntelemaan lasten viestejä, analysoimaan heidän tapaa ilmaista asioita niiden kulttuurisessa, sosiaalisessa, yhteiskunnallisessa ja historiallisessa kontekstissa (Karlsson 2012, 23). Lapsia koskevaa tutkimusta kutsutaankin lapsitutkimukseksi. Sitä tehdään useasta lähtökohdasta ja näkökulmista käsin, ja sen tiedon tuottajina voivat olla niin lapset kuin aikuisetkin. Tietoa lapsista voi hakea viidellä eri tavalla, joista meidän tutkimuksemme käytti tiedonhankintaa lasten tuotosten kautta, joka oli tarkoituksella tutkimustarkoitukseen kerättyä. (Karlsson 2012, 19.)

3.3 Aineiston analysointi

Eläytymismenetelmän käyttäminen on aineiston keruun kannalta nopea ja helppo, mutta analysoinnin kannalta haastava. Sitä voidaan kritisoida keinotekoisesta tilanteesta ja sen pohjalta syntyvistä stereotyyppisistä vastauksista. (Käyhkö 2007, 116-117.)

Aineistoa analysoimme sisällönanalyysia ja diskurssianalyysia käyttäen. Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan eritellen ja eroja ja yhtäläisyyksiä etsien. Tämä tapahtuu tekstiä analysoiden ja aineistoa tiivistäen. (Sarajärvi & Tuomi 2002, 105.)

Lähdimme analysoimaan aineistoamme lukemalla saamamme kirjoitelmat läpi useaan otteeseen, jonka jälkeen keskustelimme ja nostimme aineistosta sieltä nousevia teemoja ja erityispiirteitä esiin.

Apuna aineiston analysoimisessa meillä toimivat seuraavat tutkimuskysymykset:

Minkälainen toimijuus liitetään rakastumiseen?

Minkälainen toimijuus liitetään rakkaudessa epäonnistumiseen?

Minkälaisia tunteita rakkauteen liitetään - positiiviset/negatiiviset?

Miten tytön toimijuus näyttäytyy rakastuessa? Entä pojan?

Miten tytön toimijuus näyttäytyy epäonnistuessa rakkaudessa? Entä pojan?

Nämä kysymykset auttoivat meidät alkuun erilaisten teemojen löytämisessä, ja pitivät tutkimusongelmasta kiinni rajaten sitä, mitä tekstistä etsimme. Luimme kuitenkin tekstit kokonaisuutena, jolloin löysimme myös analyysikysymysten ulkopuolelta erilaisia tutkimustuloksia. Kolme tutkijaa oli hyvä määrä tämän tutkimuksen toteuttamiseen juuri siitäkin syystä, että tekstit tarvitsivat kolmet silmäparit nähdäkseen yksityiskohdat ja kokonaisuuden monipuolisesti.

Tutkimuksen luotettavuuden vuoksi on kiinnitettävä huomiota siihen, ettei tutkija havainnoi aineistosta vain asioita, jotka ovat hänelle ennestään tuttuja ja jotka osataan helposti nimetä. Olisi osattava sellaisia ilmiöitä, joille ei välttämättä ole vielä nimiä. Ne tekevät tutkimuksesta uutta luovan ja ainutlaatuisen. (Kaakkuri-Knuutila & Heinlahti 2006, 97.)

3.3.1 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi liittää tutkittavan ilmiön laajempaan kontekstiin ja aiempiin tutkimuksiin pyrkien ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä entistä paremmin. (Sarajärvi & Tuomi 2002, 105.) Laadullista sisällönanalyysiä tehdessä tutkimusaineisto pirstotaan pieniksi osiksi, jotka käsitteellistetään ja järjestetään lopuksi uudelleen uudelleenlaiseksi kokonaisuudeksi. Sisällönanalyysi voidaan tehdä aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti. (Sarajärvi & Tuomi 2002, 109, 116.) Suoritimme sisällönanalyysin aineistolähtöisesti tässä tutkimuksessa.

Tutkimuksessamme käytimme induktiivista päättelyä, jossa muodostimme yksittäistapauksista laajempia kokonaisuuksia ja yleistyksiä. Tutkimuksen tekemiseen liittyykin päättely, joka voi tapahtua joko deduktiivisesti tai induktiivisesti. Deduktioksi kutsutaan totuuden säilyttävää päättelyä, induktioksi taas päättelyä, joka ei välttämättä säilytä totuutta. Induktiota ovat yksittäistapauksista säännönmukaisuuksiin johtavat yleistykset. Päättely ei ole täysin sitovaa, mutta sen avulla saadaan uutta tietoa. (Kaakkuri-Knuutila & Heinlahti 2006, 21.)

3.3.2 Diskurssianalyysi

Diskurssianalyysi on tutkimussuuntaus, joka tutkii kielen käyttöä erilaisista näkökulmista. Diskurssianalyysin kohteena ovat diskurssit, tekstit, puhe, viestit ja dialo-

git. Diskurssilla tarkoitetaan sitä, miten kerrotaan. (Metsämuuronen 2000, 57.) ”Diskurssianalyysissa etsitään tekstin merkitysten sijasta sitä, miten merkityksiä tekstissä tuotetaan”. Kieltä voidaan pitää joko todellisuuden rakentamisena tai todellisuuden kuvaajana ja näin ollen se toimii välineenä saada tietoa olemassa olevista faktoista. (Eskola & Suoranta 1998, 195.) Diskurssianalyysi on menetelmä, jonka avulla yritetään paljastaa yhteiskunnallisia suhteita, joissa toimimme ja joiden kanssa kamppailemme. Tekstit pitävät sisällään ja ilmentävät monenlaisia valtasuhteita. Sanoilla on erilaisia retorisia ja emotionaalisia merkityksiä. (Eskola & Suoranta 1998, 203.)

Oppilailta keräämämme aineisto on tekstiä ja diskurssianalyysin avulla pyrimme paljastamaan aineistosta esiin nousseita diskursseja. Analysoimme siis vastauksissa esiintyneitä sanavalintoja, jotka muodostavat puhetta ja näin luovat tekstin merkityksiä.

Kielellä on erilaisia merkityksiä ja sitä voidaan käyttää eri tavoin. Tärkeää diskurssitutkimuksessa on nähdä, mitkä merkitykset ovat vallallaan, mistä puhutaan, mistä vaietaan ja mitkä pysyvät marginaalissa ja miksi. Kielenkäyttö ja siihen liittyvät valinnat rakentavat todellisuutta, näin ollen kielellä on valtaa. Kieltä tutkimalla tutkitaan samalla myös ympäröivää yhteiskuntaa ja kulttuuria – aikaa, paikkaa ja todellisuutta. Tämä on diskurssitutkimuksen perusajatus: se haluaa tietää kielen kautta enemmän kulttuurista ja yhteiskunnasta. (Pynnönen 2013, 6,7.)

Diskurssianalyysi ei ole selkeärajainen tutkimusmetodi, vaan soveltamismahdollisuuksia antava kielifilosofinen teoreettinen viitekehys. Diskurssianalyysi tarkastelee kirjoituksia kertomuksina: rakennesidonnaisina, teoriapohjaisina ja fiktiivisinä muodostelmina. Se rakentuu teoreettisille näkemyksille kielestä, todellisuudesta, tiedosta ja yksilöstä. Metodin isänä voidaan pitää Michel Foucaultia. (Talja 2008, 29.)

Diskurssianalyysin perusajatus on, että kieli tai teksti ei heijasta sosiaalista todellisuutta neutraalisti, vaan teksti nähdään sosiaalisen todellisuuden tuotteena ja tuottajana. Tekstit rakentavat sosiaalista elämää: ne kuvailevat ja rakentavat kohteitaan muodostaen niistä erilaisia tulkintoja. Diskurssianalyysi, kuten tekstin analyysikin, ovat aina tulkintaa ja päättelyä – aineistosta nostetaan esiin jotain, joka ei sieltä au-

tomaattisesti nousisi. Se nojaa aineistoon, ja tärkeintä on se, mitä teksti kertoo. Diskurssianalyysi tutkii ja tulkitsee tekstiä tekstinä kuvaten ja rakentaen samalla sosiaalista todellisuutta. (Husa 1995, 43,44.)

Tutkija osallistuu kokoajan diskurssien konstruointiin käyttäessään kieltä, tehden valintoja ja antaen äänen tietyille teksteille. Tutkijalle diskurssianalyysin tekeminen ja antaa valtavan voiman ja ”äänen”. (Pynnönen 2013, 36.) Diskurssianalyysissa tekstit eivät ole tie tekstin takana piileviin ilmiöihin, vaan kiinnostus kohdistuu itse diskurssiin. Tekstit eivät kuvaa kohdettaan, vaan muodostavat jonkinlaisen version asiasta. Tutkijan tehtävä on nostaa aineistosta esiin jotain, mikä ei sieltä automaattisesti nousisi. (Eskola & Suoranta, 1998, 199.)

Hyödynsimme tutkimuksessamme diskurssianalyysia erityisesti kappaleessa seitsemän, joka käsittelee naisten ja miesten ulkonäköpaineita. Tämä tulee esille erityisesti siinä, miten miehistä ja naisista puhutaan partneriehdokkaina.

3.4 Aineiston keräämistilanne

Aineistot keräsimme oppituntien aikana ja olimme sopineet ajankohdat luokanopettajan ja rehtorin kanssa. Aikaa oli varattu yhden 45 minuutin kestoisen oppitunnin verran, jotta kiirettä ei syntyisi. Kirjoitelmat saatiin kuitenkin eri aikaan valmiiksi – niiden kirjoittamiseen meni aikaa kymmenestä minuutista reiluun puoleen tuntiin. Keräsimme Leena-aineiston keväällä 2013 kandityötämme varten ja Lasse-aineiston keväällä 2014. Kävimme itse kummallakin keralla itse luokassa antamassa tehtävänannon ja vastaanottamassa valmiit vastaukset.

Tutkimuksen teon lähtökohta on aina luottamuksellisuus. Tutkijan on tärkeää muistaa olevansa ensisijaisesti tieteellisen tiedon tuottaja ja pysyttäytyä tutkijan roolissa. (Mäkinen 2006, 149.) Olimme käyneet läpi aineistonkeruutilannetta etukäteen, sillä vaarana oli, että neutraali tutkijapositio olisi vaihtunut neuvovaksi ja ohjaavaksi luokanopettajapositioniksi oppilaiden pyytäessä apua. Useimmat pääsivät heti vauhtiin,

mutta osa pyysi meitä luokseen, koska eivät saaneet aloitetuksi. Heitä neuvoimme vastaamaan kysymykseen, miltä Lassesta tai Leenasta tuntuu.

Tunnelma oli hyvä ja asiallinen, ehkä hieman vakavakin. Yhdessä luokassa oli leffapäivä, joka oli sovittu alkavaksi vastaamisen jälkeen. Tämä vaikutti selkeästi kyseisen luokan vastauksiin niin, että ne olivat tehty kiireellä ja paneutumatta tehtävänantoon. Tämän luokan vastaukset olivat muita luokkia lyhyempiä. Yleisesti vastaukset olivat muutamasta lauseesta sivulliseen A4-paperin tekstiä.

Tunteen kuvaamisen lisäksi kirjoitelmissa oli kuvattu useimmissa myös Lasse/Leenan ja muiden ihmisten toimintaa. Oppilaat olivat itse laajentaneet ja syventäneet tehtävänantoa. Teksteissä oli arkisia tapahtumia, kuten netin katkeaminen kesken sosiaalisessa mediassa käytävän kommunikaation, ympäristön erittäin tarkkaa kuvailu sekä esimerkiksi tekstiviestien sisällöt. Papereille heijastui suuri tunteiden kirjo. Saamamme kirjoitelmat olivat tosissaan kirjoitettuja ja sävyltään asiallisia. Värkkäämistä tai epäasiallisuutta ei esiintynyt kirjoitustilanteissa eikä vastauksissa.

Seuraavassa lähdemme esittelemään oppilailta kerätystä aineistosta esiin nousseita tuloksia teemoittelun avulla. Diskurssianalyysille tyypillisellä tavalla etsimme vastauksista samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Nämä seikat ohjasivat teemoittelua ja sitä myötä tutkimuksemme tulosten esittelyosioita. Seuraavissa pääluvuihin käsittelemme näitä tuloksia.

4 TAPAHTUMAYMPÄRISTÖT JA IHMISET

Kertomusten avulla voidaan ymmärtää ja hallita menneisyyttä ja ihmisyyttä. Ne suuntaavat toimijoita tulevaisuuteen ja ovat tietämisen muoto, väline ajallisuuden ymmärtämisessä. Ne suhteuttavat tapahtumia toisiinsa ja käsittelevät asioiden kausaalisia yhteyksiä. Tärkeitä ovat niissä esiintyvät henkilöt, paikat ja muuttuvat kertomisen tavat. (Hyvärinen 2006, 4.)

Lassen/Leenan toimijuus oli kiinteästi yhteydessä tapahtumaympäristöihin, jotka oppilaat loivat kirjoittamissaan teksteissä. Oppilaat sijoittivat treffit julkisille paikoille, niitä ei koskaan viety kotiin. Olimme asettaneet itse tapahtumapaikaksi elokuvateaterin, mutta oppilaiden teksteissä toiseksi treffipaikaksi nousi kahvila. Lapset seurasivat kulttuurista ja mediasta lähtöisin olevia normeja, joissa treffit tapahtuvat yleensä julkisilla paikoilla. Tämä julkisilla paikoilla käyminen on myös näyttäytymistä; viesti muille, että on liikkeellä treffikumppanin kanssa.

Muille esiintyminen sai vastakohtakseen sen, ettei toisten edessä haluttu näyttäytyä yhdessä. Vastakohtat esiintyivät teksteissä melko tasaisesti. Joko haluttiin näyttää kaikille yhdessäölo julkisin halauksin ja suudelmin, tai sosiaalisen paineen sanelemana koetettiin vältellä ihastuksen yhdistämistä itseensä. Sosiaalinen paine koski ainoastaan lähipiiriä – kavereiden edessä näyteltiin kylmää, mutta julkisella paikalla tuntemattomien keskellä saatettiin näyttäytyä yhdessä.

Greenfieldin (1965) mukaan rakkaudessa ei ole kysymys pelkästään yksilön persoonallisuuden liittyvistä tekijöistä, vaan myös sosiaalisista paineista, joita yhteiskunta sille asettaa. Sosiaalistuessaan yksilöt oppivat rakkauden olevan jotain, joka tekee elämästä merkityksellisen: yksilö muodostaakin rakkauskäsityksensä niiden mallien, tarinoiden, sääntöjen, ohjeiden ja rituaalien mukaan, jotka hänelle välitetään sukupolvelta toiselle, yhteiskunnalta toiselle. (Määttä 1997, 16-18.)

Leenan/Lassen ja ihastuksen kohteen lisäksi oppilaat olivat kirjoittaneet teksteis-
sään myös muista ihmisistä. Mikäli Leena/Lassea ja ihastusta kutsuttaisiin päähen-
kilöiksi, toimisivat sivuhenkilöinä luokkakaverit ja vanhemmat. Opettajia tai tapah-
tumamiljöön henkilökuntaa ei mainittu yhdessäkään tarinassa.

Seuraavaksi esittelemme tarkemmin tarinoissa ilmenneitä tapahtumaympäristöjä ja
niihin liitettyjä ihmisiä.

4.1 Tapahtumaympäristöt

Ainoa paikka, jonka nimesimme kehyskertomuksessa, oli elokuvateatteri, jonne
ihastuksen kohdetta pyydettiin treffeille. Oppilaat kirjoittivat jokaisessa paperissa
treffeille pyytämisen tapahtumapaikaksi koulun. Ihastuksen kohteen kerrottiin ole-
van Leenan/Lassen luokkakaveri, joten se saattoi osaltaan vaikuttaa tapahtumamil-
jöön valintaan.

Muita tapahtuma-areenoita olivat elokuvateatterin, koulun ja välituntien lisäksi, kou-
lumatka, kahvila ja koti. Kahvila tuli esiin negatiivisissa tarinoissa, jotka käännettiin
positiivisiksi. Leena/Lasse onnistuikin saamaan ihastuksen kohteensa treffeille,
mutta uusille treffeille mentiin eri paikkaan. Paikan vaihtamista ei selitetty sen
kummemmin.

*”Lasse päättää tyttöä uudestaan, mutta tällä kertaa kahvilaa. Tyttö suostuu ja jo
samana päivänä he tapaavat koulun jälkeen kahvilassa yhdessä.”*

Oppilas, 5. luokka

Julkisille paikoille, kuten kouluun tai elokuvateatteriin sijoitettiin usein muiden ihmis-
ten vaikutus ja kavereiden sosiaalinen paine. Sosiaalisista paineista johtuen tunteita
peiteltiin, tai käännettiin päinvastaiseksi. Esimerkiksi tykkääminen käännettiin tor-

jumiseksi tai koppavuudeksi. Toisaalta julkisilla paikoilla esiintyi myös tunteiden näyttämistä: suudelmia ja kädestä pitämistä.

”Koulupäivä loppuu ja Lasse lähtee surullisena kotiin. Hän menee suoraan huoneeseensa ja alkaa tekemään läksyjä. Samalla hän miettii miksi hänen ihastuksensa ei lähde hänen kanssaan elokuvaan. Miksi hän näytti kiusaantuneelta? Samalla Lasselle tulee viesti. ”Voin sittenkin tulla sinne elokuvaan” lukee viestissä. Lasse on iloinen ja lähtee elokuvateatterille nopeasti.”

Oppilas, 5. luokka

Kuten edellä olevassa otteessa käy hyvin esille, koti edusti tarinoissa turvapaikkaa, jossa myös negatiiviset tunteet olivat sallittuja. Kotona tapahtuivat usein suhteen arkaluontoisimmat ja herkimmät tunteiden tunnustukset. Leenan/Lassen ja ihastuksen välinen kahden keskeinen yhteydenpito tapahtui Leenan/Lassen ollessa kotona erilaisin yhteydenpitovälinen, kuten puhelimen tai Internetin välityksellä. Valtaosa yhteydenotoista tapahtui tekstiviestitse.

Parisuhdemarkkinat ovat vaihtokaupparamarkkinat, joilla ei muodostu rahassa määriteltä hintaa. Markkinat jakaantuvat pienempiin osamarkkinoihin iän, asuinpaikan, rodun ja muiden vastaavien tekijöiden mukaan. Institutionaaliset markkinapaikat kuten koulut ja työpaikat myös jakavat markkinoita kuten myös suorat markkinapaikat kuten baarit ja nettideittisivustot. (Laasanen 2008, 74-75.) Olimme määritelleet ihastuksen kohteen koulukaveriksi, joten kumppani valikoitui institutionaalisesta markkinapaikasta Leenalle/Lasselle. Oppilaan iät huomioon ottaen pidimme tätä luonnollisimpana vaihtoehtona, sillä baarit ja nettideittisivustot ovat lasten iän puolesta heidän ulottumattomissa. Olisi ollut mielenkiintoista myös tietää, mistä ja millälaisen kumppanin oppilaat olisivat valinneet Leenalle/Lasselle, jos kehyskertomuksessa kohdetta ei olisi määriteltä luokkakaveriksi.

4.2 Tarinoissa esiintyvät ihmiset

Toimijoita, jotka nimesimme kehyskertomuksessa valmiiksi, oli kaksi: Leena/Lasse ja ihastuksen kohde. Näiden valmiiksi antamiemme päähenkilöiden lisäksi oppilaat olivat tuoneet tarinoihin mukaan luokkatovereitaan ja perhettään. Kaverit olivat teksteissä suuremmassa roolissa kuin perhe.

”Se on jatkunut 3vk kunnes poika kysyy, että voivatko he pussata jossain.

Tyttö suostuu ja heti kahden päivän päästä he pussaavat kavereiden nähden koulumatkalla.”

Oppilas, 5.lk

Yllä olevassa katkelmassa tiivistyy hyvin ajatus siitä, miten suhde muuttuu todemmaksi, kun muut ovat todistamassa suhteelle ominaisia symbolisia eleitä. Tässä tapauksessa se oli pussaaminen kavereiden edessä. Kumppaninvalinnalla voidaankin haluta herättää huomiota, kohottaa omaa asemaa ja itsetuntoa. Erityisesti yläkouluiäisten seurustelusuhteiden suurin tehtävä on muille näyttäminen: minäkin kelpaan. Meille on tärkeää, mitä muut meistä ajattelevat. (Määttä 1999, 79.)

Kavereilta Leena/Lasse hakivat myös tukea tunteilleen. Ihastumisen herättämät tunteet halutaan jakaa muille. Tytöt jakoivat tunteitaan myös päiväkirjalle.

”Aamulla heräsin ja menin kotiin. Päivitin tietenkin päiväkirjaani minun unohtumattoman päivän, mikä parasta me nyt seurustellaan <3”

Oppilas, 5.lk

Otteen lopussa esiintyvä merkki ”<3” tarkoittaa sydäntä, jota sosiaalisessa mediasa kirjoittaessa käytetään. Tämä kyseinen merkki esiintyi useassa vastauksessa,

joskus tekstin lopussa ja joskus myös tekstin keskellä. Meidän tulkintamme mukaan se symbolina vahvistaa tunnetta ja toimii jatkeena, kun sanat eivät riitä kertomaan koko tunnetta. Tämä universaali merkki herättää välittömästi kokemuksen, että ollaan tekemisissä rakkauden areenalla.

Tutkimuksen luotettavuuteen liittyy myös uskottavuus, joka tarkoittaa sitä, että tutkijan on tarkistettava vastaavatko hänen käsitteellistyksensä ja tulkintansa tutkittavien käsityksiä (Eskola & Suoranta 1998, 213). Tietokonemerkeillä tehty sydän on nuorten käyttämää nykykieltä, joita meidän nuorina tutkijoina sekä lasten kanssa töitä tekevinä on helppo ymmärtää ja tulkita.

Muita aikuisia kuin vanhemmat ei tarinoissa esiintynyt. Vanhemmille jaettiin joko murheet tai ilouutiset.

Yhdessä Lasse-tarinassa suorastaan hehkutettiin vanhemmille ihastuksen suostumista lähtemään Lassen kanssa treffeille. Lasse halusi jakaa onnistumisenkokemuksen äidilleen.

”Koulun jälkeen Lasse meni kertomaan äidilleen ja isälleen mitä oli tapahtunut. Äiti ja isä hymyilivät ja onnittelivat Lassea.”

Oppilas, 5. luokka

Vanhemmilta haettiin toisaalta myös tukea ja turvaa sydänsuruihin. Heidät nähtiin tarinoissa turvaa antavina lohduttajina. Eräessä tarinassa, jossa Lasse sai pakit, paha mieltä neuvottiin myös käsittelemään jonkun luotettavan aikuisen kanssa.

”Lassen paha mieli voi myös mennä pois puhumalla vanhempien kanssa.”

Oppilas, 5. luokka

Eräässä tarinassa äidille valehdeltiin, kenen luokse oltiin menossa. Samalla ihastukseen liittyvät tunteet salataan vanhemmilta, ja halutaan pitää vielä itsellään.

“Ok tiedätkö missä asun? Poika kysyi. Joo. Okei tuu meille klo: 18:00 niin lähdetään. Okei, Leena vastasi. 18:00 Leena lähtee. “Menen äiti katsomaan “Jonnan” kanssa elokuvan.” Juu moikka äiti vastasi.”

Oppilas, 5. lk

Tästä päätellen voidaan siis sanoa, ettei ihastumista ja treffeille lähtemistä nähdä pelkästään kahden ihmisen välisenä tapahtumana ja asiana, vaan se vaikuttaa myös ympäristöön - ja ympäristö puolestaan treffeille lähtemiseen ja tilanteen kehittymiseen.

5 TUNTEET

Tunteet ovat kuin jäävuoren pinta – suurin osa niistä on piilossa veden alla. Se, mitä on piilossa muodostaakin suurimman osuuden koetusta todellisuudesta. Vanhan sanonnan mukaan pitää katsoa tarkasti näkyvää, jotta haluaa oppia tuntemaan näkymättömän. (Uusitalo 2006, 127.)

Kehyskertomuksessa pyysimme oppilaita miettimään, miltä Leenasta/Lassesta tuntuu. Sananmukaisesti tehtävänanto menee näin: ”Jatka tarinaa ja mieti, miltä Leenasta/Lassesta tuntuu?” Jokaisessa vastauksessa pohdittiin Leenan/Lassen tunteita. Tunteiden kuvaukset olivat joko lyhyitä ja ytimekkäitä parin lauseen mittaisia tai syvällisen pohtivia analyysejä.

Tutkimuksessamme ”onnistuttiin”, kun ihastuksen kohde saatiin lähtemään elokuvaan. Aineistossa kuvattiin, miltä tämä onnistuminen tuntuisi, ja mitä siitä seuraisi. Tutkimuksessamme ”epäonnistuminen” koettiin, mikäli ihastuksen kohde ei halunnut lähteä elokuvaan. Tällöin rakkauden nurjan puolen tunteet näyttäytyivät oppilaiden teksteissä. Nämä negatiiviset tunteet kuuluvat ihastumiseen ja rakkautteen yhtä vahvasti kuin positiivisetkin.

Riskit rakkaudessa ovat valtavat: hylätyksi tuleminen, vastarakkauten puute, haa-voittuvuus ja pettymykset pyörivät jokaisen rakastuneen mielessä. Tämän takia rakkaus edellyttääkin ihmiseltä suurta uskallusta. (Määttä 2006, 52-53.)

Tutkimuksessamme voidaan puhua tarinan henkilön tavoitteenomaisesta toiminnasta – hän joko saa ihastuksensa lähtemään kanssaan treffeille tai sitten ei. Kyllä on onnistuminen, ei epäonnistumista. Länsimaiset ihmiset ajattelevatkin mustavalkoisesti eivätkä näe vastakohtien samanaikaista vaikutusta ja voimassaoloa, kuten jo yllä oleva ein ja kyllän vastakkaisasettelu esittää: onnistuminen ja epäonnistuminen nähdään toistensa vastakohtina, kun taas esimerkiksi itämaissa ne toimivat vierekkäin sulkematta toisiaan pois. (Piippo & Peltola 2012, 20.)

Onnistuminen ja epäonnistuminen voidaan nähdä tekemisen, uskalluksen, rohkeuden ja haasteiden sivutuotteina (Piippo & Peltola 2012, 87). Seuraavaksi esittelemme tutkimuksessamme löytämiämme tunteita, joita onnistuminen ja epäonnistuminen rakkaudessa aiheuttivat. Mielenkiintoista on, että sosiaalipsykologien mukaan naiset kiittävät menestyksestään ja onnistuessaan muita ihmisiä, mutta syyttävät epäonnistumisissa itseään. Miehet toimivat päinvastoin ottaen kunnian menestyksestä itselleen, mutta epäonnistuessaan he syyttävät muita. (Gratch 2003, 49.)

5.1 Ilo ja onni

Rakkautta pidetään ylivertaisena, toivottavana ihmiselämän tunteena. Carl Roger sin mukaan rakastuminen on avain onneen ja elämästä nauttimiseen. (Baumeister, Wotman & Stillwell 1993, 377.) Ajatellaan, että rakkaudesta onnelliseksi tuleminen on automaatio – rakastuminen takaa onnen. Rakkaus antaa tunteen, jollaista vain harvoin muilla elämänsä alueilla löytää. (Roos 2001, 149.)

Onnea, iloa ja tyytyväisyyttä voidaan kutsua tasapainotunteiksi. Ne ovat tahdottavia ja toivottavia tunteita. (Isokorpi & Viitanen 2001, 26.) Tunteita, jotka liitetään rakastumisen kokemukseen, ovatkin ilo, onnellisuus ja jännitys (Essex 2012, 1620). Nämä kolme olivat keskeisimpiä tunteita, joita oppilaiden kirjoittamissa onnellisten loppujen tarinoissa esiintyi.

Tunteet, joita kirjoitelmissa koettiin ihastuksen lähtiessä Leenan/Lassen kanssa elokuvaan, olivat pääosin ilo ja onni. Kun onnistutaan, käytetään tunnesanoja innostunut, onnellinen, iloinen ja jännittää. Onnen tunteet ovat ylitsevuotavia.

”Lasse ihan häikähtyi! Hänen ihastuksensa suostui.”

Oppilas, 5 lk

”Leenan sydän sykkii onnesta”

Oppilas, 5. lk

Tässä oppilaan kuvaamassa lauseessa kuvataan Leenalle syntynyttä, erittäin voimakasta ja yksistään onnellista olotilaa ja tunnetta. Onnellisuus ja ilo olivat ominaisia ensireaktioita ihastuksen kohteen suostuessa lähteä treffeille Leenan/Lassen kanssa. Sen jälkeen, kun päällimmäinen euforinen onnentunne treffeistä hiipui, heräsi treffeille lähtiessä huoli. Epävarmuus astui kuvioihin vasta onnentunteen väistyessä jännityksen ja odotuksen myötä. Jännitykseen liittyy olennaisena osana ulkonäköpaineet. Käsittelemme tätä asiaa tuonnempana tutkimuksessamme.

Tunteisiin liittyy aina fysiologisia tuntemuksia sekä elimistön toiminnan muutoksia (Vilkko-Riihelä 1999, 481). Iloa ja jännitystä kuvattiin tarinoissa erilaisin fyysisin tuntemuksin: jännitys kutkutti mahan pohjaa ja perhosia lenteli vatsassa. Sekä Leena että Lasse kokivat samanlaisia jännityksen ja ilon tunteita ihastuksen kohteen suostuessa hänen kanssaan elokuvaan.

”Leena melkein räjähtää ilosta.”

Oppilas, 5. luokka

”Perhoset lentelevät Lassen vatsassa, kun hän kävelee kohti elokuvateatteria.”

Oppilas, 5. luokka

Seuraavassa katkelmassa näkyy hyvin, miten oppilaat kuvaavat onnen ja ilon tunteiden näkymistä koko ihmisen olemuksessa ja liikkumisessa. Sanavalinnat liikkumisesta ja elehdinnästä, joilla kuvattiin Leenaa/Lassea onnistuessa, olivat kepeitä ja huolettomia. Tämä tuki osaltaan kokonaisvaltaista onnentunnetta, jossa ihminen ikään kuin herää eloon aivan uudella tavalla.

“Lasse on pakahtua ilosta ja lähtee hyppien ja pomppien kotiin päin.”

Oppilas, 5.lk

5.2 Suru ja pettymys

Kirjoitelmissa tuli esille, että pettymys toisen haluttomuudesta lähteä elokuvaan koettiin surullisena ja pettymystä tuottavana asiana. Pettymys ja suru toistuivat yksittäisinä sanoina läpi oppilailta kerätyn aineiston. Nämä sanat olivat itsessään niin kuvaavia, ettei niitä oltu avattu sen enempää.

“Lasse luulee itseään syylliseksi. Hän on varmasti pettynyt, mutta tulee pääsemään yli asiasta. Hän ei ole vihainen ihastukselleen, vain hieman pettynyt häneen.”

Oppilas, 5.lk

“Leena on surullinen ja pettyy sillä hän ymmärtää tilanteen. Leena poistuu paikalta surullisena.”

Oppilas, 6.lk

Surullisuudesta voidaan puhua myös melankoliana, joka nähdään normaalina tunteena ja reaktiona pettymyksiä ja menetyksiä kohdatessa. Suru on tunteena voimakas, ja se liitetään useammin naisen kuin miehen kokemaksi. (Stiver & Miller 1988, 2.)

“Leenasta tuntuu ikävältä ja siltä ettei kukaan välitä.”

Oppilas, 6.lk

Tutkimuksessamme Leenat reagoivat itkemällä kohdatessaan pettymyksiä. Suru siis johti itkemiseen. Lasse ei itkenyt yhdessäkään oppilaiden kirjoittamassa kertomuksessa.

”Leena murtuu ja lähtee itkien pois.”

Oppilas, 6.lk

Itkemistä ja paikalta poistumista käsittelemme seuraavassa pääluvussa.

Freudin mukaan ihminen ei ole koskaan haavoittuvampi kuin rakastaessaan, eikä koskaan yhtä avuton tai onneton kun sen menetettyään (Roos 2001, 131). Gutheil (1959) uskoo surullisuuden johtavan masennukseen, jota edesauttavat esimerkiksi pessimistisyys ja tunteen kesto. Naisiin liitetään usein masennus, joka Newmanin (1984) mukaan liittyy naisten ominaispiirteisiin. Kaplan (1984) ja Jack (1987) esittävät avaintekijöiksi naisen pidättyväisyyden toimia ja tuntea vihaa sekä alhaisen itsekunnioituksen, jotka liitetään usein naisena olemiseen ja odotuksiin olla samaan aikaan ”hyvä vaimo” ja ”hyvä nainen”. (Stiver & Miller 1988, 1.)

Muutamassa tarinassa se, ettei suhde saanutkaan romanttista sävyä, ei ollut pettymys. Kaverisuhde nähtiin yhtä iloa tuottavana vaihtoehtona kuin seurustelusuhde.

”Leffa oli hyvä ja olemme nyt hyviä kavereita.”

Oppilas, 5. luokka

5.3 Häpeä

Jo Raamatun syntiinlankeemusmyytissä käsitellään häpeää. Eeva söi käärmeen houkuttelemana hyvän- ja pahantiedon puun hedelmiä ja tarjosi näitä myös Aata-

mille. Eevan ja Aatamin silmät aukesivat ja he tunsivat häpeää alastomuudestaan. Genesikseen sisältyy häpeän alkuperän lisäksi kertomus symbioottisen rakkauden menetyksestä. (Reenkola 2005, 80-81.)

Häpeä oli yleinen tunne, joka mainittiin tarinoissa, kun ihastuksen kohde ei halunnutkaan lähteä elokuvaan Leenan/Lassen kanssa. Goleman (1997) pitää ihmisen perustunteina vihaa, surua, pelkoa, nautintoa, rakkautta, yllätystä, inhoa ja häpeää (Isokorpi & Viitanen 2001, 25). Häpeä on siis perustunne, joka ilmeni kirjoituksissa sanalla "nolottaa", kun ihastuksen kohde ei vastannutkaan tunteisiin. Se oli kummallekin sukupuolelle yhteinen ja yleinen tapa tuntea ja reagoida.

"Lassea nolostuttaa, kun hänen ihastuksensa menee ja kertoo kaiken äskeisestä. Tytöt nauravat ja osoittelevat Lassea. Lasse lähtee kävelemään pois surullisena."
Oppilas, 5.luokka

"Leenaa nolottaa ja ei uskalla enää pyytää ketään poikaa elokuvaan."
Oppilas, 6. luokka

Häpeä on eksistentiaalinen tunne, joka pysäyttää ihmisen (Isokorpi & Viitanen 2001, 26). Kuten yllä olevasta esimerkistä ilmenee, häpeän tunteen koettuaan ihminen pysähtyy ja lukittuu. Tutkimuksemme siis puoltaa tätä teoriaa häpeästä. Psykoanalytikot näkevät häpeän olevan niin syvällä ihmisessä, että sen ensimmäiset ilmentyvät näkyvät jo kolmen kuukauden ikäisellä vauvalla alas katseen luovana kasvojen poiskääntämisenä äidin vastaamatta jättäessä lähestymisyrityksiin. Tämä sama tunne toistuu läpi elämän. Epäonnistuminen vastavuoroisuuden odotuksiin laukaisee häpeän, ja käynnistää pyrkimyksen korjata ja välttää ikävä tunne. (Piippola & Peltola, 2012, 62.)

Häpeä on sisäinen konflikti, joka syntyy tietyn toiveen estymisestä. Häpeäkonfliktissa toiveet rakastetuksi tulemisesta ja kelpaamisesta kariutuvat. Tästä syntyvä jännite aiheuttaa häpeää ja itsetunnon ongelmia, jotka puolestaan laukaisevat tiedosta-

mattomat suojamekanismit. Suojamekanismeja on hyvin erilaisia, kuten häpeän kieltäminen, häpeän kääntäminen päinvastaiseksi - häpeämättömyydeksi ja ylimielisyydeksi, muiden halveksumiseksi ja mitätöimiseksi. Ihminen haluaa kätkeä hävetävän, ja näin häpeä esiintyy usein piilotettuna. (Reenkola 2005, 74.)

Hellsten (2011) pitääkin rakkauden vastakohtana häpeää. Ihminen voi olla heikko vain siellä, missä on turvallista, turvallisuus puolestaan voidaan saavuttaa vain jos heikkoutemme hyväksytään – ja vain rakkaus kykenee tähän. (Hellsten 2011, 32.)

Oppilaiden kirjoittamissa tarinoissa Lasset kokivat häpeää kuitenkin enemmän ja näkyvämmiin kuin Leenat. Lassen ensimmäinen reaktio pettymiseen oli häpeä enemmän kuin suru.

”Lassella nolottaa ja alkaa katua mitä oli kysynyt. Sitten hän mököttää omassa huoneessa eikä halua nähdä ketään. Hänellä inhottaa mennä kouluun kun tietää että hänen ihastus on siellä.”

Oppilas, 5.luokka

Häpeään voi liittyä siitä johtuva vetäytyminen ja piiloutumisen tarve. Se näkyy esimerkiksi yksinäisyyteen vetäytymisenä. Ihmisellä onkin käytössään introsyykkisiä sisäisiä suojautumisreaktioita, joita kutsutaan defensesseiksi. Esimerkiksi kokoon vetäytyminen, eli itseensä käpertyminen ja hiljaiseksi muuttuminen on yksi tällainen keino. (Kinston 1987, 218.) Epäonnistuminen jossakin tuntuu nöyryyttävältä ja pahalta, vaikka se on inhimillistä. Toisaalta se voidaan nähdä myös matkana ja tarinana ja voi auttaa meitä oppimaan ja muuttumaan. Siihen liitetään usein negatiivisia tunteita, kuten esimerkiksi tyhmyyttä sekä tietämättömyyttä ja itsensä vähättelelyä. Toisaalta suurin epäonnistuminen on tekemättä jättäminen – jos ei tee mitään, epäonnistuu väistämättä. (Piippo & Peltola 2012, 26.)

Häpeä koskettaa miehillä koko olemusta ja se räjäyttää minätunteen sisältäpäin. Se koetaan haluna vajota maan alle, lakata olemasta ja luopua identiteetistään, sillä sitä ei voida rajata ja eristää itsestään. Syyllisyys joihinkin tiettyihin tekoihin tai aja-

tuksiin on esimerkiksi sovittavissa, mutta oman olemassaolon sovittamattomuutta suhteessa toisiin ei voida sovittaa. Mieskunnia ilmenee fyysisenä kokemuksena omasta olemassaolon oikeudesta ja sen säilyttääkseen miehen on pakko pärjätä ja kokea se. Sen menetys merkitsee oman olemassaolon pyyhkiytymistä pois toisten tuomitsevien katseiden alta. (Siltala 1994, 140.)

Häpeän kokemisen seurauksena olemme raivoissamme itsellemme tai muille. Etenkin murrosikäiset pojat reagoivat usein aggressiivisin purkauksin tuntiessaan häpeää. (Piippo & Peltola, 62, 2012.) Erityisesti miehet tuntevat häpeää kokiesaan itsensä haavoittuvaksi, heikoiksi tai tehottomiksi. He pyrkivät usein välttämään haavoittuvuuden tunnetta siirtämällä sen toisiin – saaden jonkun toisen tuntemaan samoja tunteita puolestaan. Miesten on helpompi käsitellä luonteeltaan sellaisia tunteita, jotka johtavat helposti toimintaan, kuten rakkautta tai raivoa. Ongelmallisia ovat tunteet, jotka jättävät passiivisen haavoittuvuuden tilaan. Häpeä on esimerkki tällaisesta tunteesta. (Gratch 2003, 48.)

5.5 Ärtymys ja viha

Tutkimuksessamme ilmeni, että toisen kieltävä vastaus treffipyyntöön aiheutti ärtymystä ja torjutuksi tuleminen koettiin turhauttavana. Sana ”ärsyttää” oli mukana monessa oppilaan kirjoittamassa tekstissä.

“Sitä ärsyttää.”

Oppilas, 6.lk

“Leenalla ärsyttää hirveästi.”

Oppilas, 6.lk

Ärtymys oli välitön reaktio torjutuksi tulemiselle. Alla oleva esimerkki kuvaa sitä, miten ärtymyksen jälkeen kuvataan heti toimintaa. Sanaa ”ärtymys” ei määritellä sen kummemmin, sillä se itsessään tiivistää koko tunneskaalan.

”Lassea ärsyttää. Hän päättää ettei ole enää missään tekemisissä hänen kanssaan. Lasse juoksee kotiin ja menee omaan huoneeseen paiskaten oven perässä. Hän hyppää sängyn päälle ja murjottaa.”

Oppilas, 5.lk

Ärtymyksestä voimakkaampi tunne on viha. Oppilailta keräämissämme kirjoitelmissa ei puhuttu suoranaisesti vihasta, vaikka viha liitetään usein ihmisen ajattelussa rakkauden vastakohtaksi

Vihaa voidaan kutsua defensiiviseksi tunteeksi, jolla tarkoitetaan minuutta puolustavaa tunnetta. Ne tulevat ulkoisen uhan hyökätessä tahtomatta pintaan suojellen ihmistä. (Isokorpi & Viitanen 2001, 26.) Voidaan nähdä, että rakkauden vastakohta on viha, jonka psyykinen alkuperä kuuluu tiedostamattomaan. Rakkaus ja kiintymys ovatkin vastavoima aggressiolle. (Määttä 1997, 91.)

On useita syitä, miksi tulemme vihaisiksi esimerkiksi ystävillemme tai rakkaillemme. Tyypillinen vihan kohde on usein ystävä tai rakastettu. Tämä selittyy sillä, että olemme heihin niin paljon yhteyksissä, jolloin olemme helpommin satutettavissa paljastaessamme heille herkimmätkin tunteemme. (Averill 1983, 1149.)

Tutkimusten (Baron 1977) mukaan miehet ovat naisia todennäköisemmin vihan kohteena. (Averill 1983, 1149.) Frodin ja muiden mukaan (1977) miehillä voidaankin nähdä olevan suurempi taipumus vihan kokemiseen kuin naisilla, tai sitten se selittyy naisten pidättyväisyydellä vihan kokemuksessa. Se voi myös selittyä sillä, että sosiaalisten normien mukaan naisen tulisi olla miestä herkempi ja hellätunteisempi. (Averill 1983, 1153) Tutkimuksessamme ei tullut esille, oliko Lassella ja Leenalla eroja vihaiseksi tulemisen välillä.

Rakkauteen liitetään myös negatiivisia tunteita, kuten esimerkiksi vihaa. Negatiiviset tunteet liittyvät pelkoon ja loukkaantumiseen, joka kertoo ihmisen hauraudesta rakkauden edessä. (Essex 2012, 1622.)

5.6 Mustasukkaisuus

Erään teorian mukaan tunteet voidaan jakaa kolmeen osaan: ensisijaisiin, toissijaisiin ja välinetunteisiin. Ensisijaiset tunteet ovat olemassa pienestä pitäen, ja näitä tunteita ovat esimerkiksi viha, pelko, rakkaus ja häpeä. Toissijaiset tunteet ovat reaktioita ensisijaisiin tunteisiin ja ovat monimutkaisempia ja kehittyneet oppimisen kautta sisältäen erilaisia mielikuvia, muistikuvia ja tulkintoja. Toissijaisia tunteita ovat esimerkiksi kateus, ahdistus, empaattisuus, myötäeläminen sekä mustasukkaisuus ja omistavuus. (Isokorpi & Viitanen 2001, 27.) Osa näistä tunteista esiintyi tutkimuksessamme.

”Seuraavana päivänä Leena seurasi kavereitaan ja hänen kaverit yhtä poikaa. Kun Leena tulee kotiin hän kuuntelee rakkausmusiikkia ja unelmoi sitä hänen poikaystäväää, kunnes internetti lopetti pelaamasta. Leena meni laittamaan kaapelin pois ja takaisin. Kun hän tuli huoneeseensa hänelle oli tullut viesti poikaystävältään: -”En halua enään olla sun kaa ku seuraat muita poikii: Sori Leena alkoi itkeä ja itkee melkein joka ilta pojan takia”

Oppilas, 5. luokka

Tulkitsimme tässä kirjoituksessa eron syyn johtuvan mustasukkaisuudesta Leenan viettäessä aikaa muidenkin poikien kanssa. Tämä vastaus oli yllättävä, sillä tämän tarinan kehyskertomus oli Leenan onnistuminen saada ihastuksen kohde treffeille. Kirjoituksessa ei kuitenkaan esiintynyt onnellista loppua, vaan suhde päättyi mustasukkaisuuden vuoksi. Muissa Leena-tarinoissa Leenan onnistuessa suhde jatkui.

Rakkauteen sekoittuu usein narsistisia tarpeita: mustasukkaisuutta, vallanhalua sekä halua rajoittaa toista. (Määttä 1997, 47.)

”Lasse alkoi murehtia ja mietti muitten poikien elämää. Se oli kateellinen, mustasukkainen kun joku muu kysyy häntä elokuvaan.”

Oppilas, 5. luokka

Rakkaus voi myös addiktoida. Sillä tarkoitetaan voimakasta riippuvuutta toisesta: yksilö pakenee omaa heikkouttaan ja ahdistustaan takertumalla toiseen ihmiseen kuin huumeeseen. (Määttä 1997, 60.) Ajatus vastarakkaudesta vie kuvaamattoman onnen tunteeseen, mutta rinnalla vallitsee myös vastarakkautta vaille jäämisen pelko - hurmion ja piinan vuorotellessa keskenään (Määttä 1997 41, 42).

Rakkaudelle voikin olla kaksi ajattelussa ilmenevää estettä: pelko, ettei saa osakseen riittävästi rakkautta, tai edellä mainittu halu omistaa rakkauden kohde kokonaan (Määttä 1997, 42).

5.7 Empatia ja lohdutus kirjoituksissa

Lasten kirjoituksista huokui äärimmäinen empatiakyky ja lohdutus. Vaikka rakkauksessa epäonnistuisi ja kokisi pettymyksiä, uskotaan ja tsempataan, että kyllä kaikki vielä järjestyy ja kääntyy parhain päin. Lapsi jaksaa uskoa hyvään.

” Leenasta tuntuu varmasti pahalta ja varmasti myös siltä että kukaan ei tykkää hänestä. Mutta Leenana en ottaisi sitä vakavasti koska on muitakin poikia.”

Oppilas, 6. luokka

”Leenasta tuntuu hetkellisesti pahalta, mutta ikinä ei saa luovuttaa ja Leena yrittää parin päivän päästä uudelleen.”

Oppilas, 6. luokka

Aikuiset voivat helpottaa lasten oloa jakamalla kokemuksiaan siitä ettei rakkaus ole helppoa. Rakkaussuhteet opettavat aina jotakin itsestään. Mitä ihmiset ajattelevat itsestään, ohjaa heidän elämäänsä ja valintojaan. (Määttä 2010, 50.)

6 TOIMINTA

Ihastumisen taustalla nähdään vaikuttavan romanttisen rakkauden kaavan, jonkin ennalta ajatellun suunnitelman. Tämän kaavan mukaan asioiden tulisi mennä. Romanttiset elokuvat ja muut kulttuurituotokset ovat iskostaneet meille tämän kaavan, jota jo sadut ja lastenkirjat opettavat – prinssi pelastaa prinsessan, mies hurmaa naisen. Mies on aktiivinen toimija, naisen tehtävä on odottaa. Jo lapset ovatkin omaksuneet kliseisen kaavan onnellisten loppujen pakosta; kun käänsimme eläytymismenetelmässä perinteiset roolit pääläelleen eli Leenan toimijaksi ja miehen kohteeksi, käänisivät oppilaat roolit silti toisin päin – takaisin paikoilleen.

Ihastuksen kohteen torjuttua Leenan treffipyynnön, saattoi poika myöhemmin itse korjata tilanteen ja pyytää Leenaa treffeille. Näissä tilanteissa Leena suostui empi-mättä, ja oli hyvin onnellinen. Kun Lassen ihastuksen kohde torjui hänet, jatkoi Lasse puolestaan piirittämistä, kunnes ihastuksen kohde suostui ja Lasse sai hänet omakseen.

Romanttisen rakkauden kaavan toteuttamisesta kertoi myös se, että eläytymismenetelmissä kaavaa rikkoen, asetimme tytön poikaa aktiivisemmaksi toimijaksi, oli lopputuloksena heidän keskinäisessä suhteessaan se, että tyttö meni pojan ehdoilla – jopa pojan miellyttämiseen ja tahtoon alistuen ja taipuen.

”Leffan jälkeen ihastukseni pyysi yökylään. No pakkohan minun oli. Ennen kuin menimme nukkumaan, ihastukseni pussasi minua ja minä takaisin ja hän kysyi ”alkaisinko seurustelemaan hänen kanssaan”. Vastasin tietenkin joo ja pussasin häntä. Aamulla heräsin ja menin kotiin. Päivitin tietenkin päiväkirjaani minun unohtumattoman päivän, mikä parasta me nyt seurustellaan <3”

Oppilas, 5. luokka

Edellisen kirjoitelman kohta ”no pakkohan se oli”, jossa tytön täytyi lähteä pojan luo yöksi, kuvaa hyvin tyttöjen käsitystä omasta asemastaan. Tämä yksittäinen kohta jäi meille aineistosta erityisesti mieleen pöyristyttävänä. Tämä herätti huolen tyttöjen asemasta ja itsekunnioituksesta. Aineistossamme oli yleistä, että tyttö asettui pojan ohjailemaksi, kuin romanttisen rakkauden perinteisen kaavan vietäväksi.

Seuraavaksi esittelemme toimintatapoja, joita erilaiset tunteet saivat aikaan.

6.1 Romanttinen käyttäytyminen

Tarinoissa esiintyi romanttiseen rakkauteen liittyviä hellyyden osoituksia, jotka nähdään kuuluvaksi ihastumiseen.

“Leena ja ihastus lähtivät elokuviin. He olivat katsoneet sitä vähän aikaa niin ihastus laittoi käden Leenan ympärille ja sanoi: Olen rakastunut.”

Oppilas, 5.lk

”Elokvien jälkeen Lassen ihastus sanoo: “Mennään joskus uudestaan” ja pussaa Lassea.”

Oppilas, 5. luokka

Tunne voi muuttua toiminnaksi, ja esimerkiksi kosketuksen avulla ihminen voi ilmaista syvimpiä tunteitaan. Puhutaan kosketuksesta tunteiden välittäjänä. Kosketus on hetkellinen, tunteita ja tuntemuksia herättävä tapahtuma, joka on tahdonalaista toimintaa. (Isokorpi & Viitanen 2001, 140.)

”Elokuvan jälkeen tyttö haluaa Lassea ja kertoo että piti elokuvasta ja haluaisi mennä toistekkin.”

Oppilas, 5. luokka

Ihastuneena hyvää oloa haetaan fyysisellä läheisyydellä. Määtän (1999) mukaan rakastavaisilla on suuri tarve olla yhdessä ja lähellä toisiaan. Tämä kaipuu on samaa, mitä pieni lapsi tuntee vanhempaansa kohtaan. Kosketus, käsi kädessä kulkeminen ja kestävä katsekontakti tuntuvat tärkeiltä asioilta. (Määttä 1999, 136.)

Kirjoituksista löytyikin kosketuksella välittyvää tunnetta ja läheisyyden kuvauksia.

”Elokuva osoittautuukin jännittäväksi ja Leena käpristyy ihastuksensa syliin. Leena ilahtuu, koska ihastus kietoo kätensä Leenan ympärille. He katsovat yhdessä elokuvaa ja katsovat toisiaan. He menevät lähemmäksi toisiaan, lähemmäksi, ja pussaavat. Elokuvan loputtua he kulkevat käsi kädessä kotiin.”

Oppilas, 5. luokka

Yllä olevassa viidesluokkalaisten katkelmassa tulee hyvin esille halu olla rakkauden kohteen lähellä. Toisen seurasta nautitaan ja halutaan tehdä asioita yhdessä. Rakastavaisten halu olla lähellä ja koskettaa selittyy sillä, että halutaan konkreettisesti vakuuttua siitä, että toinen todella on vierellä, että kaikki on totta. (Määttä 1999, 144.)

Romanttiseen rakkauteen kuuluu myös suuteleminen. Oppilailta keräämässämme aineistossa suuteleminen usein johti siihen, että alettiin seurustella. Suudelma ikään kuin sinetöi suhteen.

”Ihastukseni pussasi minua ja minä takaisin ja hän kysyi alkaisinko seurustelemaan hänen kanssaan, vastasin tietenkin joo ja pussasin häntä.”

Oppilas, 5

“Valot sammuu ja elokuva alkaa. Kesken elokuvan Leena ja hänen ihastus tuijottavat toisia silmiin. Katse päättyy lyhyeen kun kaikki kiljuvat. Leena ja poika katsovat uudelleen toisia silmiin ja suutelevat.”

Oppilas, 5.lk

6.2 Tyttö haaveilee

Oppilailta kerätystä aineistosta nousi esiin, että Leena haaveilee. Lassejen kohdalla haaveilua ihastuksen kohteesta ei esiintynyt ollenkaan. Leenan haaveilu tuli esiin eri muodoissa, mutta yhteinen tekijä eri ilmenemismuodoissa oli se, että ihastuksen kohdetta toivottiin omaksi poikaystäväksi.

“Leena tulee kotiin, hän kuuntelee rakkausmusiikkia ja unelmoi sitä hänen poikaystävänsä.”

Oppilas, 5.lk

“Leena on jännittynyt siitä niin paljon, että kirjoitti rakkauskirjeen.”

Oppilas, 5.lk

Nuori etsii yhteyttä ihmisiin, joka voi tapahtua välillisesti esimerkiksi haaveillen ”hänenstä”. Tämä voi tapahtua myös kirjoittamalla hänelle tai kuuntelemalla musiikkia ”hänenstä”. Olennaista on tuntee olevansa täynnä mielikuvaa ”hänenstä”. (Juntumaa & Juntumaa 1984, 43.)

“Leena ajattelee kivaa iltaa ja ihastusta ja nukahtaa.”

Oppilas, 5.lk

"Lasse pitää minusta sittenkin. Leena sanoi ja pisti silmänsä kiinni ja nukahti."

Oppilas, 5.lk

Työille ominaista toimintaa on haaveilu. Se liitettiin ihastumisen tunteisiin. Nuoruuteen kuuluukin haaveilu, joka täyttää avutonta ja surullista tyhjää tilaa nuoren päässä lapsuuden jäädessä taaksepäin. Nuori luopuu auktoriteetin antamasta suojasta ja lapsenomaisesta rakkaudesta vanhempiin, ja opettelee kohdistamaan rakkautaan uusiin kohteisiin. (Juntumaa & Juntumaa 1984, 43.)

Rakkauden erityisyys ilmenee sen yhteytenä mielikuviin. Mielikuvat, eli fantasiat ovat mielikuvituksen, muistojen ja viettien yhdistelmä, täynnä toiveita ja pelkoja. Rakastuessaan ne suuntautuvat rakkauden kohteeseen. Erityisesti naisen haaveileminen liittyy fantasioihin äitiydestä, erotiikasta sekä turvallisuudesta, mutta myös kilpailusta. (Juntumaa & Juntumaa 1984, 60.)

Tämä naisten turvallisuuden hakeminen näkyi aineistossamme siten, että Leenatarinoissa päädytään usein seurusteluun ja tähdätään tulevaisuuteen. Tarinat toteuttivat siis romanttisen rakkauden kaavaa päättyen pääosin onnellisesti. Lasse-tarinoissa aletaan seurustella vain kerran.

" Poika tuli Leenan luo ja sanoi anteeksi että olin niin töykeä eilen! Voidaan me olla yhdessä! Oikeestikko? Joo poika sanoi. Leena ja poika elivät elämänsä loppuun asti yhdessä <3"

Oppilas, 6.lk

"Leena kertoi tunteistaan ja poika kertoi tunteistaan, sitten ne pussasivat ja elivät loppu elämänsä yhdessä."

Oppilas, 5.lk

”Leena haluaa mennä katsomaan romanttisen leffan. Leffan jälkeen he menevät syömään. Seuraavana päivänä he ovat välkät kahdestaan. Sitten he alkavat seurustella.”

Oppilas, 5.lk

Tässä kirjoitelmassa perheen perustaminen näyttäytyi lopullisena rakkauden hedelmänä:

”Parin vuoden päästä Leena ja hänen ihastuksensa ovat yhdessä ja bilettävät joka viikko lopulta he menevät naimisiin ja tekevät lapsia.”

Oppilas, 5. luokka

Yhdessäkään Lasse-tarinassa ei viitattu lasten hankkimiseen tai naimisiin menoon.

6.3 Poika piirittää

Oppilaiden vastauksista nousi esiin, että Lasset piirittävät ihastuksen kohdetta torjuksi tulemisen jälkeen. Tämä toistui useassa vastauksessa ja oli erittäin päämäärätietoista ja johti aina onnistumiseen eli siihen, että ihastuksen kohde lopulta suostui treffeille.

”Lassella tuntuu pahalta ja hän yrittää saada tyttö jäämään.”

Oppilas, 5. lk

Saadessaan pakit Lasse ei tyytynyt tilanteeseen, vaan päätti saada haluamansa. Useissa tarinoissa kuvattiin, miten Lasse jatkoi sinnikkäästi ihastuksen kohteen piirittämistä. Poika kuvattiin tarinoissa ritariksi, joka esteistä huolimatta sai tytön itselleen - ja oli lopussa onnellinen.

“Sitten tyttö suostui, ja he lähti elokuvaan ja Lassella oli taas hyvä mieli.”

Oppilas, 5.lk

”Lasse on surullinen, mutta yrittää piristäytyä. Hän on edelleen ihastunut tyttöön, mutta hän yrittää muulla tavoin tehdä tyttöön vaikutuksen. Lasse auttaa tyttöä koulussa, sekä on ystävällinen hänelle. Tyttö on siitä iloinen ja selvästi pitää jo Lassesta vähän. Lasse päättää tyttöä uudestaan, mutta tällä kertaa kahvilaan. Tyttö suostuu ja jo samana päivänä he tapaavat koulun jälkeen kahvilassa yhdessä.”

Oppilas, 5. lk

Tarinoiden Leenat eivät koskaan jatkaneet ihastuksen kohteen piirittämistä, vaan lamaantuivat ja hyväksyivät torjutuksi tulemisen. Mikäli Leenan ihastuksen kohde muutti mieltään ja halusikin Leenan kanssa treffeille, oli Leena aina valmis lähtemään.

Yhteiskuntamme odottaa miehiltä voittoja, miehistä kestävyyttä, voimaa, sinnikkyyttä ja sisukkuutta, jota ihannemies kuvaisi, kun taas ihannekuva naisesta kietoutuu kauneuteen (Paasonen 2010, 39). Miehekäs mies on yksinäinen, vahva, itsevarma, haavoittumaton, kylmän rauhallinen ja matkalla yli esteiden. Kulttuuri odottaa miehisiydeltä myös rohkeutta ja menestyksekkyyttä. Miehen täytyy hallita asiat ja olla selkeän yksiviivainen. (Juntumaa & Juntumaa 1984, 147.)

Lasse käytti piirittämisen ja liehittelensä apuvälineenä rahaa. Lasse halusi ostaa tytön itselleen, ja onnistuikin tässä.

”Lassella tuli paha mieli mutta silti hän viitsi kysyä että miksi hän ei tule ja tyttö vastasi; en halua tulla, koska olet niin ilkeä ja tyhmä. Lasse sanoi, voin maksaa sinut sinne ja voin ostaa popparit sulle. “

Oppilas 5. lk

”Lasse auttoi ihastustaan mutta ei auttanut niin Lasse osti hänelle sitten suklaarasian niin Lassen ihastus halusi mennä hänen kanssaan elokuvaan katsomaan hobittia niin Lassesta tuntui loppujen lopuksi tosi mukavalta.”

Oppilas, 5. lk

Lassella itsellään ei näyttänyt yhdessäkään tarinassa haittaavan se fakta, että ihastuksen kohde oli kiinnostunut lähtemään treffeille vain lahjottuna. Lasse oli pikemminkin tyytyväinen itseensä onnistuttuaan saada tyttö sittenkin treffeille.

Rahan käyttäminen houkuttimena ja vaikutuksen tekijänä voi liittyä myös siihen, että miehen tehtävänä nähdään perheen elättäminen. Laasasen (2008) mukaan naiset odottavat mieheltä vaurautta ja materiaalista pääomaa, mikä tekee miehestä kiinnostavan. Raha toimii myös statussymbolina.

Mielestämme tämä lahjominen kertoo materiakeskeisestä maailmasta, jossa raha hallitsee jopa ihmissuhteita. On hieman hämmäntävää ja ehkä huolestuttavaakin, että poikkeuksetta raha toimi houkuttimena lähteä treffeille, vaikka seura ilman lahjuksia ei kiinnostanut.

6.4 Poika ei ymmärrä

Joissakin Leena-tarinoissa Leenan ihastuksen kohde, lasten nimeämänä poika, ei ymmärtänyt tilannetta. Tämä aiheutti Leenalle epävarmuutta, häpeää ja kolahduk-

sen itsetunnolle. Pojat nähtiin usein väärinymmärrysten ja kömpelön käytöksen takana, eikä poika aina osannut käyttäytyä tytön toiveiden ja haaveiden mukaisesti.

”Elokuviissa Leena katsoo koko ajan poikaan eikä saa katsetta irti hänestä. Poika valitettavasti katsoo koko ajan elokuvaa. Kun heitä tullaan hakemaan, poika kehuu vain elokuvaa.”

Oppilas, 5. luokka

”Elokuvassa tyttö ja poika erosivat, Leena alkoi itkeä. Poika otti Leenan syliinsä Leena suuteli poikaa. Poika kysyi Mitä sinä teet? Anteeksi, mä ty-tykkään susta<3 Voita isiinko me olla yhdessä?! Mitä sinä kysyit poika kysyi. Poika lähti kun tajusi mitä Leena tarkoitti. Leena huusi ODOTA! En luulin että me ollaan vain elokuvissa mutta EI!

Oppilas, 5. luokka

Pojat näyttäytyivät vähän osaamattomina ja eivät aina vastanneet tyttöjen odotuksiin. Tyttöillä ja pojilla on eroja rakkauden taidoissa, jotka voivat selittyä osaltaan kehitystekijöillä.

Naisen ja miehen erot näkyvät jo kehityksessä. Nainen ei sopeudu puberteettiin, vaan kokee elämänsä siitä lähtien erilaisena, oman merkityksensä siinä kohonneena. Miehellä taas ei ole poikana minkäänlaista halua sukukypsyyteen, kun taas nainen odottaa tuon ajan antavan hänelle kaiken. Usein naisen olemistapa vahvistuu, kun taas miehille sama tuottaa vain epämiellyttäviä, jopa vihamielisiä ja rauhattomia tunteita. Murrosikäiset pojat pitävät rakastumisesta ja naimisiinmenoista naurettavana ja nolona, kun taas jo pikkutyötöt tähtäävät rakkauteen pitäen avioliittoa elämänsä huipeutena. Esimerkiksi häyötä nainen voi pitää koko elämänsä tärkeimpänä kohtana, kun taas miehen elämässä ensimmäisellä yhdynnällä ei ole mitään merkitystä suhteessa sen merkitykselle naiselle. (Weininger 2000, 41.)

”Kun Leena on perillä, hän huomaa Lassin istuskelevan tuolilla, mutta hänen vierellään on muitakin poikia. –Moi. Pyysin poikia mukaan kattoo leffaa. Ei kai haittaa? Lassi sanoj ja hymyili. –Ei.. Leena vastasi esitti olevansa iloinen, mutta ei hän ollut. Leena oli kauan odottanut että pääsisi Lassin kanssa kahden kesken leffaan. Ja nyt Leena uskalsi kysyä ja kaikki sujui hyvin, kunnes Lassi oli pyytännyt mukaan muitakin. –Hei elokuva alkaa, mennään jo! Lassi huudahti. Kaikki menivät saliin ja elokuva alkoi. Koko elokuva ajan Leena istui pettynään ja oli hiljaa.”

Oppilas, 5. luokka

Yllä olevassa katkelmassa Leenan ihastuksen kohde Lassi ei ollut ymmärtänyt olenkaan tapaamisen luonnetta. Lassi oli ottanut kaverinsa mukaan luullen, että kyseessä oli kaveritapaaminen. Leenan pettymys oli suuri, mutta hän ei sanonut mitään, vaan vaiken.

Tytöt tarkkailevat heidän omiaan, mutta myös toisten tunteita – erityisesti heidän ystäviensä ja poikien. Heidän tunteiden havaintokyky on hyvässä vireessä, monet tytöt ovat Fillonin (1996) mukaan 'intymacy experts' (läheisyyden asiantuntijoita). Se tarkoittaa, että he usein eläytyvät muiden tunteisiin ja hoitavat toisia, erityisesti poikia. Tytöt ymmärtävät olevansa emotionaalisesti kypsempiä kuin pojat ja ottavat vastaan enemmän emotionaalista vastuuta. Tytöt osaavat myös pelata tarkkanäköisesti politiikkaa tunteilla. (Kenway & Wills 1998,140.)

Ärtymyksestä, turhautumisesta, kivusta ja mahaa myllertävästä nöyryytyksestä joita pojat aiheuttavat tytöille, tytöt selittävät poikien käyttäytymistä sillä, että heidän käyttäytymisensä perustuu heidän kypsymättömyyteen ja epävarmuuteen (Kenway &Wills 1998, 140).

6.5 Tyttö testaa

Tarinoista ilmeni, että tyttöjen rooli oli usein testata miestä ja hänen kiinnostustaan

tunteilla leikkien. Tällä tyttö voi hakea turvallisuuden tunnetta ja lupauksia pysyvyydestä, joka merkitsee heille paljon. Erilaisilla testaamiskeinoilla tyttö saattaa mielestämme testata, jääkö poika silti hänen vierelleen. Lasset eivät koskaan toimineet tällä tavalla.

Seuraavassa esimerkissä ihastuksen kohde oli jo kertaalleen kieltäytynyt lähtemästä Lassen kanssa elokuviin.

”Lasse saa yhtäkkiä ihastukseltaan viestin missä kertoo osoitteensa. Lasse haluaa tietenkin heti tietää mitä asiaa työllä on, ja päättää mennä kylään. - Tyttö tulee avaamaan oven, Lasse punastuu. Yhtäkkiä tyttö lähtee kävelemään ovelta ulos ja huutaa Lasselle: nähdään elokuvissa! Lasse riemastuu ja lähtee heti perään. Mitä hän tapahtuu, Lasse miettii.”

Oppilas, 5. luokka

Sukupuolten välillä on se ero, että nainen on tiukempi ja armottomampi tarkastellessaan miestä, jota selittää osaltaan tutkijoiden mukaan lisääntymisjärjestelmä. Väärän valinnan seuraukset ovat naiselle paljon miestä raskaammat, esimerkkinä lisääntymisen aiheuttamien kulujen valossa. Naisen on siis löydettävä mies, joka on valmis ja kykenevä sijoittamaan jälkikasvuun ja tulevaisuuteen. Juuri tästä syystä evoluutiopsykologit pitävät naista miestä valikoivampana - nainen testaa, hylkää, testaa ja hylkää. Mies puolestaan kosiskelee, tulee torjutuksi ja yrittää uudelleen. Miehen status pysyy aina tietyissä rajoissa, joka antaa hänelle mahdollisuuden huolettomaankin käyttäytymiseen naisen ollessa varovaisempi ja tarkempi toimissaan. Tässä syy, miksi nainen pitää flirttailuvaiheessa ohjat käsissään. (Kast 2005, 47.)

Naiset tekevät aloitteen usein epäsuorasti, luomalla kutsuvia silmäyksiä tai käyttämällä muita flirttailun metodeja. Naisten ego ei asetu vaakalaudalle, sillä epäsuoriin aloitteiden tekoihin ei liity torjutuksi tulemisen uhkaa. Epäsuoriin aloitteisiin liittyy kuitenkin heikkouksia, sillä aloitteen kohteelle voi jäädä epäselväksi, onko aloitetta tehty lainkaan. (Laasanen 2008, 217.)

6.6 Tyttö itkee ja kertoo muille

Tytöt käsittelevät pettymystä rakkaudessa itkemällä ja pyytämällä tukea esimerkiksi ystäviltään, kun taas pojilta ei tarinoiden mukaan tätä keinoa löytynyt. Näyttää siltä, että tytöt pärjäävät sydänsurujen kanssa poikia paremmin.

”Leenalla ärsyttää hirveästi. Hän kertoo kaikille kavereilleen. Kaverit tukevat.”

Oppilas, 6.lk

”Leena alkaa itkeä ja itkee melkein joka ilta pojan takia.”

Oppilas, 6.lk

Itkeminen liittyy ihmisen tunteisiin ja tunnekokemuksiin ja se liitetään usein suruun. Se kertoo muille ihmisille kärsimyksestä ja toimii kuin avunpyyntönä. On ehdotettu, että itkemisen tehtävä on saada muut ihmiset huomaamaan avun tarve ja antamaan empatiaa ja tukea. Itkeminen on ihmisen sisäänrakennettu käyttäytymismalli, joka pyytää turvaa ja suojaa. (Hendriks & Vingerhoets 2006, 878.)

Itkemisen tarkoitus on saada muut lohduttamaan ja auttamaan. Itkeminen liitetään tunnekokemuksena suruun. (Hendriks & Vingerhoets 2006, 885.) Leenat tukeutuivat useissa kertomuksissa ystäviensä puolen käsitellessään pettymyksestä johtuvaa surua. Lasset eivät näin tehneet. Tunteet ovat voimavara, joita ei tarvitse tukahduttaa tai piilottaa, tuntevan ihmisen voidaan ajatella olevan järkevä ihminen (Isokorpi & Viitanen 2001, 24).

6.7 Paikalta poistuminen

Kun mies pettyy, vetäytyy hän usein pois negatiivisia tunteita kokiessaan. Miehen viha onkin usein epäsuoraa ja passiivista aggressiivisuutta. Se ilmenee useimmiten etäisyytenä, toiminnan jäykkyytenä sekä kylmyytenä. (Juntumaa & Juntumaa, 1984, 149.)

“Koulupäivä loppuu ja Lasse lähtee surullisena kotiin. Hän menee suoraan huoneeseensa ja alkaa tekemään läksyjä.”

Oppilas 5.lk

Oppilailta kerätystä aineistosta ilmeni, että myös tyttöjen toimintatapana on poistua paikalta. Tulkintamme on, että harmistuminen tukahdutetaan. Tämä ilmenee vetäytymisenä ja tilanteesta poistumisena.

“Leenasta tuntuu kiusalliselta ja pettyneeltä. Leena poistuu paikalta.”

Oppilas, 6.luokka

“Leena sanoo ihastuksen kohteelleen heippa ja lähtee pois.”

Oppilas, 6.lk

Epäonnistuessa ihminen pyrkii säilyttämään psyykkisen tasapainonsa ja sisäisen eheydensä - kun minuus on uhattuna, pyrkii ihminen säilyttämään kasvonsa. Ihmisellä onkin keinoja, joilla hän tilanteesta selviää. Näitä keinoja kutsutaan psyykkisen itsesäätelyn keinoiksi, coping-keinoiksi, eli selviytymiskeinoiksi sekä psyykkisiksi puolustus- eli defenssimekanismeiksi. (Vilkko-Riihelä 1999, 35.)

Coping-keinot ovat usein tietoisia selviämiskeinoja ja voivat olla kognitiivisia, emotionaalisia, sosiaalisia tai toiminnallisia. Tällaisia selviytymiskeinoja ovat esimerkiksi yksinäisyyteen vetäytyminen, itkeminen sekä ystävälle soittaminen. (Vilkko-Riihelä 1999, 35.)

6.8 Epäonnistuminen käännetään onnistumiseksi

Epäonnistuminen käännetään onnistumiseksi. Lasse-tarinoissa näitä oli kuitenkin huomattavasti suurempi määrä, 61%. Leena-tarinoissa 19%. Osittain suhdeluku selittyy sillä, että poika jaksoi jatkaa piirittämistä pakkienkin jälkeen, kun Leena vastaavasti luovutti. Leena-tarinoiden 19% koostuu niistä tarinoista, jossa poika otti myöhemmin ohjat käsiinsä muutettuaan mieltään Leenan kanssa treffeille lähtemisestä.

”Kun Leena menee aamulla kouluun, hän löytää pulpetistaan pinkin postit-lapun jossa lukee: Sori, mä en halunnut nolata itseäni, tulisitko vielä sinne leffaan?”

Oppilas, 6.lk

”Koulun jälkeen tyttö tulee kuitenkin kysymään itse, että miksi Lasse pyysi tyttöä elokuviin ja Lasse vastasi että hän on ihastunut tyttöön ja tyttö myönsi että hänkin tykkäsi Lassesta ja he menivät sitten sinne elokuviin.”

Oppilas, 5.lk

Rakkaus uskoo hyvään: ”kaikki se peittää, kaikki se uskoo ja kaikki se toivoo” (Määttä 1997, 47.) Lapset osoittavat rakkautta kohtaan äärimmäistä optimistisuutta, toivoa ja uskoa. Lapsi jaksaa toivoa ja uskoa onnellisiin loppuihin. Teimme tulkin-

nan lapsilta kerätystä aineistostamme, että rakkauden näkeminen positiivisena on lähes normatiivinen pakko, sillä negatiivinen kehys käännettiin positiiviseksi.

7 ULKONÄKÖPAINHEET JA SOSIAALISET PAINHEET

Miehet ja naiset arvioivat partneriehdokkaiden fyysisiä ja sosiaalisia piirteitä, mutta prosessi on erilainen miehille kuin naisille. Naiset pitävät tärkeimpänä suodattimena miehen sosiaalista statusta. Havaintoprosessi tämän asian suhteen on usein tiedostamaton. Korkea status muuttaa miehen fyysistä ja seksuaalista attraktiivisuutta naisten silmissä suuremmaksi. Myös muiden naisten mielipiteet lisäävät miehen seksuaalista attraktiivisuutta. Miehet puolestaan kiihottuvat visuaalisesti naisista. Miesten tyytyväisyys suhteessa korreloi partnerin fyysiseen ulkonäköön kun naisten tyytyväisyys suhteessa taas miesten kunnianhimoon ja menestykseen. Ihmiset eivät kuitenkaan valitse ominaisuuksia yksi kerrallaan vaan kimppuna, mikä peittää sen, että toiset ominaisuudet ovat välttämättömpiä ja toiset enemmänkin ylläilyksiä. Miesten ja naisten partnerin etsintä alkaa erilaisilla prioriteeteilla: miesten partneriehdokkaiden on ensin täytettävä tietyt fyysiset kriteerit ennen kuin ha ovat potentiaalisesti harkittavissa kumppaneiksi kun taas naisten partneriehdokkaiden on omattava sosiaaliselle statukselle asetetut kriteerit. Keskeisin ero on, että naiset vaativat miehiltä enemmän ominaisuuksia ja naisten seksuaalisuuteen kohdistuvan ylimäärän seurauksena naisilla on varaa vaatia enemmän. (Laasanen 2008, 66-68.) Analysoimmekin minkälaisilla puhetavoilla miehistä ja naisista oppilaiden vastauksista puhutaan.

7.1 Ulkonäköpaineet

Darwin oivalsi, ettei evoluutiossa ole kysymys vain hengissä selviytymisestä, vaikka taistelu olemassaolosta on tärkeää. Se on pikemminkin keino päästä päämäärään. Loppujen lopuksi on kysymys vain yhdestä asiasta: lisääntymisestä. Darwinin mu-

kaan koreilu, joka vaikuttaa turhalta ja hyödyttömältä tuhlailulta on tarkoitukseltaan toisen sukupuolen houkuttelemista itselleen, vaikutuksen tekemistä toiseen. Esimerkkinä Darwin käyttää riikinkukon pyrstöä, jota meillä ihmisillä näyttelevät evoluutiopsykologi Millerin mukaan pää ja aivot, henkiset kykymme. Monet ihailtavat kyvyt kehitetään, jotta niillä voitaisiin tehdä vaikutus toiseen, esimerkiksi kommunikoimalla, flirttaileminen. Yksi esimerkki tästä on ulkonäkö. (Kast 2005, 49.)

Jännityksen ja epävarmuuden tunteita kirjoitelmissa esiintyi paljon. Ihastuminen nähtiin hyvänä, mutta jännittävänä asiana, ja molemmat sukupuolet jännittivät tulevia treffejä.

”Leena ei saanut unta koko yönä, kun hän ajatteli seuraavaa päivää. Hän ajatteli sitä että jos hän nolaa itsensä pahasti, kuten röyhtäisee kesken leffan.”

Oppilas, 5. luokka

Ulkonäköä mietittiin ennen treffeille menemistä paljon. Laittautumiseen toista varten käytettiin runsaasti aikaa ja siihen nähtiin vaivaa.

”Leena heräsi aamulla ja alkoi heti laittautumaan päivällisiä treffejä. Hän kävi suihkussa, ja varmisti että tuoksui hyvälle. Tietenkin hän meikkasi ja laittautui treffejä varten.”

Oppilas, 5.lk

Myös pojat laittautuivat ja huolehtivat ulkonäöstään.

”Seuraavana päivänä Lasse oli pukeutut viime iltana valitsemansa hienot vaatteet.”

Oppilas, 5.lk

"Lasse menee kotiin ja alkaa miettimään mitä laittaisi päälle elokuvaan. Hän on peilannut itseään peilistä jo puolituntia..."

Oppilas, 5. luokka

Miesten aivoihin vaikuttaa primaarisella tasolla naisten kauneus, joka ilmenee samoin kuin esimerkiksi ruoka nälkäiseen. Jos miehelle sanottaisiin, ettei hän saa kokea kauneutta kiihottavana, on se sama kuin häneltä estettäisiin sokerin kokeminen makeana. Miesten on helpompi ymmärtää toisiaan - sitä, mitä on jatkuvasti olla seksuaalisen kiihotuksen tilassa. (Laasanen 2008, 22.)

"Ihanaa kun ihastukseni pääsee elokuvaan. Ja hän ehdotti heti jo seuraavaa päivääkin. Leena heräsi aamulla ja alkoi heti laittautumaan päivällisiä "treffejä" varten. Hän kävi suihkussa ja varmisti että tuoksui hyvälle. Tietenkin hän meikkasi ja laittautui treffejä varten. Juuri kun hän oli lähdössä hän ajatteli: "Mitä jos kaikki menee pieleen teen jotain väärin jos vaikka kun pussataan purenkin häntä apua". Leena lähti tuntia ennen kuin elokuva alkaisi, ettei hän varmasti olisi myöhässä tätä tilaisuutta ei saa kyllä menettää. Ihastukseni saapui paikalle melkein heti kun olin itse tullut. Lähdimme leffaan. Leffassa Leena huomasi että ihastuskin katsoi häneen. "Mitä jos hän pitää minusta tai katsoo minua pilkkaavasti kuinka ruma olen."

Oppilas, 5. luokka.

Nuorten naisten ollessa tietoisia siitä, että saattavat olla mahdollisesti miesten katseiden alla, he pukeutuvat siten, että keräävät miehiltä huomiota. Tytöt yleensä kielivät sen olevan tarkoituksellista. (Gleeson & Frith 2004, 107.)

Ulkonäköpaineet ovat yleisiä, etenkin naisilla. Länsimaisia ulkonäköpaineita aiheuttaa vallitseva kauneusihanne, jonka tavoittelussa lähestytään jopa sairauden rajoja eivätkä länsimaissa naiset ole tyytyväisiä ulkonäköönsä. Nykyään myös miehet saavat kuitenkin osansa odotuksista ja ihanteellisilta nais- ja miesvartaloilta odotetaan kulttuurissamme samoja asioita: nuoruutta, hoikkuutta ja urheilullisuutta. (Kinunen 2000, 237.)

Kuten keräämässämme aineistossa näkyy, ulkonäön katsottiin vaikuttavan rakkautessa onnistumiseen. Syitä itsensä kelpaamattomuudesta toiselle haettiin usein ulkonäöstä.

”Lassesta tuntuu surulliselta ja Lassen itsetunto voi laskea. Hän saattaa alkaa tarkkailemaan ulkonäköään ja ehkä ajattelemaan jotain pahaa, jos on tykännyt tyttöä/pojasta kauan, ja kysyminen on jännittänyt paljon. Lasse voi myös alkaa miettiä onko lihava, ruma, tai onko luonteessa jotain vikaa.”

Oppilas, 5.lk

*”*Huuh* olen ihan idiootti, ei olisi ikinä pitänyt pyytää sitä elokuviin. Olen kai niin ruma... Ei kukaan mua huoli eli olen foroeveralone. *itkee*”*

Oppilas, 6.lk

Ulkonäöllä on merkitystä ihmisten etsiessä puoliskoaan, vaikkemme usein sitä tiedosta. Se on ensimmäisiä kriteereitä, joihin ihminen huomionsa kiinnittää esimerkiksi luonteen, miellyttävyyden persoonallisuuden ja älykkyyden lisäksi tullessa vasta myöhemmin kuvaan. Alussa merkittävin tekijä on ulkonäkö. (Kast 2005, 52.) Oppilailta keräämässämme aineistossa näkyi, miten ulkonäköpaineet eivät koske vain miehiä ja naisia, vaan myös tyttöjä ja poikia. Lapset ovat saaneet osakseen kulttuurin tuomat ihanteet ja vaatimukset. Mielenkiintoista olisi ollut myös tutkia sitä, millä perusteella lapset valitsevat ihastuksen kohteensa; olisiko ulkonäkö ollut tärkeä kriteeri.

Markkina-arvo kuvaa yksilöihin kohdistuvaa potentiaalista kysyntää pariutumismarkkinoilla ja se ennustaa, kuinka tasokkaan partnerin henkilö kykenee hankkimaan. Korkean markkina-arvon omaavalla henkilöllä on paljon potentiaalista kysyntää. Kun partnereiden markkina-arvot ovat lähellä toisiaan, kestää suhde todennäköisemmin pidempään. Keskimäärin naisten markkina-arvot ovat miesten markkina-arvoja korkeammalla, koska naiseen kohdistuu suurempi kysyntä. Naiset saavuttavat markkina-arvohuippunsa nuorempina kuin miehet ja heidän seksisuhdemarkkina-

arvonsa ovat selvästi heidän parisuhdemarkkina-arvojaan korkeammat. Miehillä on enemmän hajontaa heidän markkina-arvoissaan kuin naisilla. (Laasanen 2008, 99.)

Resurssit ovat yksilön omistuksia tai käyttäytymisen kykyjä, joita muut yksilöt arvostavat. Ne ovat yksilöiden välisten suhteiden ominaisuuksia, eivät yksilöiden itsensä ominaisuuksia. Naisten seksuaalinen resurssi viittaa usein naisten tarjoamaan seksiin ja yksittäisen naisen seksuaalisen resurssin arvo on sitä suurempi, mitä attraktiivisempi nainen on. Miesten arvokkaimpia seksuaalisia resursseja ovat puolestaan sosiaalinen status, ulkonäkö, varallisuus ja kyky herättää naisissa romanttisia tunteita. (Laasanen 2008, 156.)

Yhteenvedon oppilailta saaduista vastauksista voidaan todeta, että ulkonäköpaineista puhuttiin sekä Leenojen että Lassejen kohdalla. Molemmilla jännitystä ennen treffejä purettiin panostamalla ulkonäköön esimerkiksi suunnittelemalla vaatteita ja huoltamalla ulkonäköä. Torjutuksi tuleminen selitettiin niin Leenan kuin Lassenkin kohdalla riittämättömyyden kokemisena omasta ulkonäöstä. Tämä kävi ilmi ilmauksista, joissa itseä vähäteltiin ja kutsuttiin sanalla ”ruma”.

7.2 Sosiaaliset paineet

”Lasse on iloinen, ja ei kerro siitä kellekkään. Ihastus kertoo itse siitä kavereilleen eikä Lasse oikein pidä siitä. Sillä jos luokan pojat saavat tietää, he alkaisivat kiusaamaan Lassea. Hän toivoo ettei ihastus kertoisi siitä pojille.”

Oppilas, 5.lk

”Lasse pettyy pahasti koska tyttö ei taidakkaan tykätä hänestä. Seuraavana päivänä Lasse nolataan pahasti kun muut alkavat pilkata häntä, koska muiden mielestä se tyttö on aivan typerän näköinen. Välitunnilla tytöt tulee kysymään Lasselta, että miksi hän kysyi tyttöä elokuviin. Lasse ei oikein osaa vastata.”

Oppilas, 5.lk

”Lasse alkoi murehtia ja mietti muitten poikien elämää, ja oli kateellinen, mustasukkainen kun joku muu kysy häntä elokuviin.”

Oppilas, 5.lk

”Poika naureskelee ystäviensä kanssa mutta alkaa myös surra.”

Oppilas, 6.lk

Aineistossamme tuli ilmi myös sosiaaliset paineet, joita ystävät toisilleen asettavat – joko tiedostamatta tai tiedostetusti. Rakastumiseen vaikuttavatkin voimakkaasti kavereiden hyväksyntä ja heidän mielipiteensä. Ihastumissuhteissa on lapsuudessa ja nuoruudessa usein mukana näyttämisen halu ja sillä jopa pröystäillään. Tässä kirjoituksessa tytön ja pojan ensisuudelma on kuvattu tapahtuvaksi kaikkien edessä ja on myös näin yleisölle suunnattu.

”Se on jatkunut 3 vk kunnes poika kysyy, voivatko he pussata jossain. Tyttö suostui jo heti kahden päivän päästä he pussaavat kavereitten nähden koulumatkalla.”

Oppilas, 5. luokka

Tämä tekstipätkä kuvaa ihastumista sosiaalisten paineiden alla. Todelliset tunteet eivät usein tulekaan kaveriporukassa esille. Esittämisenhalu on nuoruudessa suuri. Aineistossamme tulikin esiin, että yleensä pojat olivat asemassa, jossa näyttämisen tarve muille oli suuri, mutta toisaalta ristiriitaisesti tunteet myös salattiin.

”Leena murtuu ja lähtee itkien pois. Poika naureskelee ystäviensä kanssa, mutta alkaa myös surra. Kun Leena menee aamulla kouluun hän löytää pulpetistaan pinkin post-it lapun jossa lukee: ”Sori, mä en halunnut nolata itseäni, tulisitko vielä sinne leffaan?!”

Oppilas, 6. luokka

Etenkin sitä, mitä muut meistä ajattelevat, mietittiin kirjoituksissa paljon. Tunteiden sosiaalisesta puolesta ja vaikutuksesta kertoo myös se, että juuri tunteiden avulla voidaan tavoitella sosiaalista statusta: positiivisia tunteita haalitaan ja halutaan säilyttää, kun taas negatiivisia vältellään ja halutaan sulkea pois. Tunteita, joita ei haluta kokea, ovat esimerkiksi häpeä, syyllisyys sekä viha, kun taas onnea ja rakkautta etsitään ja halutaan. (Uusitalo 2006, 108.)

Nuori muodostaa uudenlaisen käsityksen itsestään kavereidensa ja vertaistensa parissa. Hän vertailee itseään heihin, keskustelee heidän kanssaan ja jäsentää koulun ja vanhempien antamia tietoja ja käsityksiä itselleen ymmärrettävään muotoon. Samalla rakennetaan kykyä itsenäisyyteen ryhmän yhdenmukaisuuden paineen keskellä. (Juntumaa & Juntumaa 1984, 44.) Pojat ja tytöt salailevat koulussa myös ystävyys-suhteitaan johtuen ikätovereiden mahdollisista negatiivisista reaktioista. (Werking 1997, 21.)

Tunteet kietoutuvat muihin: mitä muut minusta ajattelevat, miten muut minut näkevät? Jos ihmiselle mikään käyttäytyminen ei olisi väärin, ei käyttäytymistä olisi tarpeen kontrolloida tai muuttaa. Negatiivisten tunteiden puuttuminen on usein merkki tunnekyllmyydestä, empatian puutteesta. (Uusitalo 2006, 110-115.)

Sosiaalisista paineista puhuttiin ikään kuin ne olisivat automaatio, joita ei sen enempää selitelty tai avattu. Kavereiden läsnäolo oli itsestäänselvyys ja heidän reaktioitaan ei kyseenalaistettu, vaan ne pikemminkin edustivat oikeaa ja vallitsevaa mielipidettä, kuin "totuutta".

8 POHDINTA

Tutkimuksemme osoitti, että niinkin abstraktia asiaa kuin rakkautta pystytään tutkimaan. Osaltaan tähän vaikuttaa aineistonkeruumenetelmäksi valitsemamme eläytymismenetelmä, joka sopi erityisesti lasten käsitysten tutkimiseen.

Eläytymismenetelmä oli mielestämme toimiva ja hyvä valinta tämän tutkimuksen toteuttamiseen. Oppilailta kerätyistä kirjoituksista löytyi paljon samankaltaisuuksia, jolloin yleistettävyyks on mahdollista. Tutkimuksen reliabelius eli tulosten toistettavuus syntyy, kun useat henkilöt vastaavat samankaltaisesti tehtävänantoon (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2001, 213). Onnistuimme mielestämme kehyskertomuksen luomisessa, sillä jokainen lapsi oli selvästi ymmärtänyt tehtävänannon ja vastaukset olivat pääpiirteittäin runsaita ja rikkaita. Koemme myös, että osa kirjoituksista oli kirjoitettu omiin henkilökohtaisiin kokemuksiin pohjaten, mutta emme voi kuitenkaan vetää tästä absoluuttista johtopäätöstä. Olimme aineistonkeruuhetkellä läsnä, joten pystymme arvioimaan sen, että vastaukset kirjoitettiin ilman vilpillistä toimintaa ja ympäristötekijät eivät heikentäneet vastausten luotettavuutta. Tulokset ovatkin sita luotettavampia, mitä paremmin tutkimustilanne on järjestetty. Tällöin tutkija pystyy kontrolloimaan tutkimukseen vaikuttavia tekijöitä. (Villko-Riihelä 1999, 67.)

Kolmen tutkijan hyödyntäminen aineiston tulkinnassa rikastutti ja monipuolisti näkökulmia valtavasti. Saimme kokoajan kielellistä tutkimusprosessiamme. Kaikki äännekerrotut ajatukset kulkivat ennen kirjoittamista kahden toisen tutkijan seulan läpi, joten tarkastelimme tulkintaamme jatkuvasti kriittisesti. Jatkuva kriittisyys oli yksi antoisimpia etuuksia lopputuloksen kannalta, mitä kolmen tutkijan joukko tutkimuksellemme antoi. Jouduimme perustelemaan, puolustelemaan ja joustamaan. Koska aineistomme ja aiheemme tutkimuksessa on intiimi ja ajatuksia herättävä, ajatteleme, että yksin tällaisen aineiston kanssa työskentelemisessä olisi ollut vaarana peilata omia kokemuksia aiheesta, ja johtaa niistä omia tulkintoja. Tällaista ei tässä kolmen tutkijan tutkimuksessa päässyt syntymään, sillä aineiston tulkintatilanteessa pysyttelimme toistemme muistuttamina siinä, mitä aineisto kertoi. Näin välttyimme virhetulkintoilta, jotka pohjautuisivat tutkijan henkilökohtaisiin päätelmiin.

Erityisesti laadullista tutkimusta tehtäessä tutkija joutuu jatkuvasti pohtimaan tekemiään ratkaisuja, ottamaan kantaa analyysin kattavuuteen ja työn luotettavuuteen (Eskola & Suoranta 1998, 209).

Koemme, että kolme tutkijaa samaa tutkimusta tekemässä lisää kriittisyyden vuoksi myös luotettavuutta. Aineiston keruutilanne ja analysointi sekä johtopäätökset eivät ole missään vaiheessa päässeet vääristymään tai palvelemaan tutkijan mahdollisia omia päämääriä. Yksi reliabiteettia vahvistava asia onkin useamman havainnoitsijan käyttö, joka varmistaa myös tutkimuksen objektiivisuuden. (Eskola & Suoranta 1998, 214).

Tutkijan tehtävä onkin pitää huolta tulosten luotettavuudesta (Mäkinen 2006, 102). Tutkimuksessa pyritään välttämään virheitä ja sen luotettavuutta ja pätevyyttä tulisi aina jollakin tavoin arvioida. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2001, 213.) Tutkimuksen tärkein eettinen periaate liittyy tutkimustulosten paikkansa pitävyyden tarkistamiseen ja yleistettävyyteen. Tieteellisen tutkimuksen tavoitteena on aina luotettavan tiedon saaminen todellisuudesta sekä tiedon uskottavuus. (Pelkonen & Louhiala 2002, 128.)

Tutkimuksemme tärkeimpiä tuloksia olivat ihastumiseen liitetty laaja tunneskaala, johon kuuluvat myös negatiivisten tunteiden kokemisen kuvaaminen ja nimeäminen. Toinen tärkeä tulos oli se, kuinka tunne saa ihmisen toimimaan, ja toiminta puolestaan ihmisen tuntemaan. Näitä teemoja siivittivät toimintaympäristö ja kertomuksissa mukana olleet ihmiset. Toimintaympäristöksi voidaan lukea kulttuurin ja yhteiskunnan yhdessä rakentama ympäristö, joka osaltaan toi toimijoille erilaisia paineita. Erityisesti yhteiskunnassa vallitsevat kauneushanteet näkyivät Leenan ja Lassen kokemina ulkonäköpaineina. Toiset ihmiset, jotka yleensä olivat vertaisryhmään kuuluvia, puolestaan loivat sosiaalisia paineita. Mielestämme teoria parisuhdemarkkinoista eli jo lasten kirjoitusten taustalla. Tutkimukseemme nojaten tuemme väitettä, jonka mukaan lapset nykypäivänä aikuistuvat yhä nopeammin ja nuorempina. Kliseinen treffikulttuuri, jota aikuisten media ruokkii, oli selviönä jo lasten kirjoituksissa.

Käyttämämme lähdekirjallisuus sekä aikaisemmat tutkimukset aiheesta, joita esitimme kappaleessa kaksi, ovat tutkimuksemme kanssa samassa linjassa. Ristiriitaista tietoa ei tutkimuksessamme esiintynyt aikaisempiin tutkimuksiin verrattessa, vaikka tutkimuksemme kaltaista ei ole sellaisenaan aikaisemmin tehty.

Tunteet, jotka nousivat keskeisimmiksi tuloksissamme, eivät olleet kovinkaan yllättäviä. Sanat, joilla tunteita kuvattiin, olivat samankaltaisia kautta linjan. Tarinoissa, joissa Leena/Lasse onnistui saamaan ihastuksen kohteen treffeille, tunteet olivat yhteneviä. Näin oli myös tarinoissa, joissa Leena/Lasse ei onnistunut saamaan ihastuksen kohdetta elokuvaan kanssaan. Tunteet, joita lapset kuvasivat kirjoituksissaan, olivat pääasiassa ensireaktioita tapahtumille. Se selittää osaltaan sen, ettei vihaa mainittu teksteissä – viha on pidempiaikaista toimintaa kuin reagoiminen. Pitkääikäisiä tunteista johtuvia olotiloja oli vain Leena-tarinoissa, joissa Leena tuli torjutuksi. Näissä tarinoissa hän itki itseään joka ilta uneen, hänen suruaan kuvattiin pidemmälle ajanjaksolle.

Toisaalta tunteen keston voi vaikuttaa se, että lapsilla on erilainen aikakäsitys kuin aikuisilla. Tunteet koetaan siinä hetkessä, ja elämä jatkuu silti tuttujen rutiinien ympärillä. Pohjaa elämältä ei viety yhdessäkään lapsilta saamassamme vastauksessa, vaikka tultiinkin torjutuksi. Torjutuksi tulemisen kolhut näkyvät vastauksissa, mutta jaksettiin uskoa parempaan tulevaan.

Torjutuksi tuleminen näkyi tyttöjen ja poikien toiminnassa eri tavoin. Juuri tässä sukupuolten väliset erot olivat suurimmillaan ja korostuivat. Tytöt itkivät ja jakoivat tunteensa muille, kun taas pojat käpertyivät itseensä ja kärsivät yksin, yleensä omassa huoneessaan suljettujen ovien takana. Onko tämä suomalaisten miesten mentaliteettia, jonka lapset oppivat jo varhaisessa vaiheessa? Mielenkiintoista olisi tutkia, olisiko miesten puhumattomuus universaali ilmiö vai kuuluuko se vain suomalaisille miehille.

Lassejen saadessa yli 60% vastauksia ihastuksen kohteensa lähtemään treffeille torjutuksi tulemisen jälkeen, herättää meissä kysymyksen, onko Suomi yhtä tasa-arvoinen maa kuin yleensä ajatellaan. Lasset piirittivät ja ostivat ihastuksen kohteen puolelleen, joka kertoo mielestämme vanhanaikaisista sukupuolirooleista. Onko ky-

seessä siis enemmän materialistinen yhteiskunta tai naisten kiinnostus miesten varallisuutta kohtaan? Tutkimuksemme mukaan naiset ja miehet pitivät itse näitä opittuja rooleja yllä. Lasset veivät, Leenat vikisivät.

Romanttisen rakkauden kaava näkyi sekä tunteiden että toiminnan kuvauksissa oppilaiden tuottamissa kirjoituksissa. Onnistumisen pakko ja onnellinen loppu haluttiin luoda kirjoituksiin. Mielestämme tämä kertoo siitä, että romanttinen rakkaus on länsimaissa saanut mittaamattoman suuren painoarvon, ja siinä täytyy onnistua.

Huolestuttavaksi koemme sen, kuinka valtaosa kirjoituksista käsitteli ulkonäköpaineita. Niitä toivat sekä onnistuminen että epäonnistuminen. Ulkonäköön panostettiin, kun lähdettiin treffeille, ja se nähtiin suurimpana syynä torjutuksi tulemiselle. Syitä torjutuksi tulemiseen ei nähty ensisijaisesti ja usein ollenkaan luonteessa tai siinä, sovitaanko yhteen. Syyksi koettiin, ettei ole riittävässä määrin ulkoisesti viehättävä toisen mielestä. Varsinkin ulkonäköpaineita kuvatessaan oppilaiden yksityiskohtaiset kuvaukset loivat mielikuvan siitä, että he puhuivat omista kokemuksistaan ja peloistaan.

Ulkonäköpaineiden ja sosiaalisten paineiden suuren näkyvyyden vuoksi tämän tutkimuksen tuloksissa olisi mielenkiintoista tutkia, vaikuttavatko paineet myös kumppanin valintaan. Tässä tutkimuksessa ihastuminen oli jo tapahtunut, joten tutkimuksestamme ei saanut tietoa tähän asiaan. Vertailun vuoksi olisi myös kiinnostavaa nähdä, olisivatko tutkimustulokset samanlaiset esimerkiksi yläkouluikäisille tehtäessä.

Operoidessamme rakkausaiheen parissa ensin kandidaatin tutkielmassamme yleisemmin ja nyt Pro Gradu-tutkielmassamme kapeammalla alalla ja syvemmin, koemme saavuttaneemme päätöksen tutkimuksellemme. Seuraavalla sivulla oleva runo aloitti kandidaatin tutkielmamme, ja se on kyseiseen tutkimukseen keräämässämme aineistosta. Nyt runo saa päättää matkamme rakkauden tutkimuskentällä. Se tiivistäköön ihanteellisen romanttisen rakkauden ytimen.

*"Rakkaus on kuin lemmenlehti.
Joka Tuoksuu
ja Nautiskelee rakkaudesta.
Ja hän unelmoi suuresta rakkaudesta.
Joka on aina hänen turvanaan.
Aina ja ikuisesti.
Rakkaus kestää!"*

Oppilas, 3. luokka

LÄHTEET

Alberoni, F. 1984. Rakastuminen. Helsinki: Otava.

Averill, J.R. 1983. "Studies on anger and aggression" Implications for Theories of Emotion November American Psychologist University of Massachusetts, Amherst.

Baumeister, R. Wotman, S. Stillwell, A.1993. "Unrequited love: on heartbreak, anger, guilt, scriptlessness and humiliaton" Journal of Personality and Social Psychology 64.3: s.377.

Eskola, J. 1997. Eläytymismenetelmäopas. Tampere: Tampereen yliopisto.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Essex, M. 2012. "Thin Line between Love and Hate: Comparison of Males and Females and Their Feelings Utilizing the Sexual Difference Theory." *NCUR*(2013). (s.1620-1625)

Forsberg, H. 2006. "Tunteet työssä – esimerkkinä sosiaalityönä tehtävä ihmissuhdetyö" teoksessa: Määttä, K. (toim) Tunteiden rakkaus ja rikkaus. (s. 27-46) Avaimia tunteiden tulkintaan. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Frijda, N. 1995. "Emotions and emotion words" pp. 121-143 *Everyday Conception of Emotion* NATO ASI Series Volume 81.

Gratch, A. 2003. *Jos miehet puhuisivat*. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Gylling, .H. 2002. "Millaisilla arvoilla tutkimusta voidaan perustella?" Teoksesta *Tutkijan eettiset valinnat*. toim. Karjalainen, S. Launis. V. Pelkonen, R. & Pietarinen, J. Helsinki: Gaudeamus Kirja/Yliopistokustannus.

Hakala, P. 2014. "Näin saat hänet ihastumaan"
(<http://www.rakkaudeksi.fi/artikkelit/parisuhde/n%C3%A4-saat-h%C3%A4-net-ihastumaan>) (luettu 15.2.2014)

Hellsten, T. 2011. *Ajan takaa*. Helsinki: Kirjapaja.

Hendriks, MCP. & Vingerhoets, AJJM. "Social messages of crying faces: Their influence on anticipated person perception, emotions and behavioural responses." *Cognition and Emotion* 20.6 (2006): 878-886.

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2001. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kustannus-osakeyhtiö Tammi.

Husa, S. 1995. "Foucaultlainen metodi" *Filosofian kentät*. Niin & Näin 2.3. s.42-28.

Hynninen, A. 2012. "Mitä on rakkaus?" *Elore* 1/2012 s, 145-149 Julkaisu: men kansantietouden Tutkijain Seura Oy. verkossa:

(http://www.elore.fi/arkisto/1_12/hynninen.pdf) (luettu 23.2.2014)

Hyvärinen, M. 2006. Kerronnallinen tutkimus. helmikuu 2006. julkaistu kotisivulla: www.hyvarinen.info. (luettu 17.3.2014)

Isokorpi, T. & Viitanen, P. 2001. Tunnevoimaa! Kustannusosakeyhtiö Tammi. Tammer-Paino Oy.

Juntumaa, B. & Juntumaa, R. 1984. Rakkaussuhde. Mänttä: Mäntän kirjapaino.

Kakkuri-Knuuttila, M. & Heinlahti, K. 2006. Mitä on tutkimus? Argumentaatio ja tieteenfilosofia. Helsinki: Gaudeamus Kirja/Yliopistokustannus.

Karlsson, L. & Karimäki, R. Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. 2012. Jyväskylän yliopistopaino. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura.

Kast, B. 2005. Rakkauden selitys. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Kenway, J. & Willis, S. 1998. Answering back. Girls, boys and feminism in schools.

Kinnunen, T. 2010. ”Sukupuolen ja seksuaalisuuden ruumiillinen muoto-oppi” teoksessa Käsikirja sukupuoleen. Toim. Saresma, T. Rossi, L-M. Juvonen, T. Tampere: Vastapaino.

Kinston W. 1987. The shame of narcissism. The many faces of shame, s. 214–245. Toim D L Nathanson. Guilford Press, New York 1987.

Komulainen, K. 2002. "Kansallisuus, kansalaisuus ja sukupuoli". Teoksessa: Sukupuolitetut rajat. Toim: Komulainen, K. Joensuun yliopisto: psykologian tutkimuksia 22. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Käyhkö, R. 2007. "Positiivinen suhtautuminen edesauttaa kehittymistä" Ammatti-
korkeakoulu asiantuntijuuden kehittäjänä opiskelijoiden käsitysten mukaan. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Laasanen, H. 2008. Naisten seksuaalinen valta. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Lempiäinen, K. 2005. "Sukupuoli sosiologian tietona" teoksessa: Tiede, tieto ja sukupuoli. toim. Husu, L & Rolin, K. Helsinki: Gummerus yliopistokustannus.

Metsämuuronen, J. 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia –sarja 4. Viro: Jaabes

Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Määttä, K. 1994. Rakkausskeemaa muokkaavat rakkauskäsitykset korkeakouluopiskelijoilla 1. osa. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Määttä, K. 1997. Miten rakkaussuhde kehittyy ja säilyy 3. osa. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Määttä, K. 1997. Mitä tapahtuu kun rakastuu? 4. osa Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Määttä, K. 1999. Rakastumisen lumous. Porvoo: WSOY.

Määttä, K. 2006. Tunteiden rakkaus ja rikkaus: avaimia tunteiden tulkintaan. Helsinki: Finn Lectura.

Määttä, K. 2010. "How to learn to love – how to guide the young to love?" Teoksessa: GESJ: Education Science and Psychology 2010. No.2 (17) pp.47-53.

Paasonen, S. 2010. "Sukupuoli ja representaatio" Teoksessa: Käsikirja sukupuoleen (2010) toim. Saresma, T. Rossi, L-M. Juvonen, T. Tampere: Vastapaino.

Pelkonen, R. & Louhiala, P. 2002. "Ihminen lääketieteellisen tutkimuksen kohteena" Teoksessa: Tutkijan eettiset valinnat. Toim: Karjalainen, S. Launis, V. Pelkonen, R. Pietarinen, J. Tampere: Tammer-Paino.

Pietarinen, J. 2002. "Eettiset perusvaatimukset tutkimustyössä" Teoksesta Tutkijan eettiset valinnat. toim. Karjalainen, S. Launis, V. Pelkonen, R. & Pietarinen, J. Helsinki: Gaudeamus Kirja/Yliopistokustannus.

Piippo, T. Peltola, M. 2012. Kantapään kautta: kirja rohkeista epäonnistumisista. Helsinki: Tammi.

Pukkala, T. 2006. "Tunteiden kirjo pitkäkestoisissa parisuhteissa" Teoksessa: Määttä, K. (toim) Tunteiden rakkaus ja rikkaus. (s. 60-84) Avaimia tunteiden tulkintaan. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Reenkola, E. 2005. Intohimoinen nainen. Psykoanalyttisia tutkielmia halusta, rakkaudesta ja häpeästä. Helsinki: Yliopistopaino.

Pynnönen, A. 2013. Diskurssianalyysi: Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu: Jyväskylän yliopisto.

Ronkainen, S. Pehkonen, L. & Lindblom-Yläne, S. 2011. Tutkimuksen voimasanat. Sanoma Pro.

Roos, J. 1994. "Kuinka hullusti elämä on meitä heitellyt - suomalaisen miehen elämän kurjuuden pohdiskelua." Teoksessa: Miehen elämää. Kirjoituksia miesten omaelämäkerroista. Roos, J. & Peltonen, E. (toim.) Rauma: Kirjapaino Oy West Point.

Roos, E. 2001. "Mitä on rakkaus?" Teoksessa: Rakkaus, toive, todellisuus. Psykoanalyttisia tutkielmia. Roos, E. Manninen, V & Välimäki, J. (toim.) Helsinki: Yliopistopaino.

Rossi, L-M. 2010. "Sukupuoli ja seksuaalisuus, erosta eroihin" Teoksessa: Käsikirja sukupuoleen. Toim: Saresma, T. Rossi, L-M. Juvonen, T. Tampere: Vastapaino.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Shaver, P. 1996. "Is love a basic emotion?" *Personal Relationships*, 3. s. 81-96. Printed in the United States of America. Cambridge University Press.

Siltala, J. 1994. *Miehen kunnia. Modernin miehen taistelu häpeää vastaan*. Helsinki: Otava.

Siltala, J. 1994. "Mies ja häpeä." Teoksessa: *Miehen elämää. Kirjoituksia miesten omaelämäkerroista*. Roos, J. & Peltonen, E. (toim.) Rauma: Kirjapaino Oy West Point.

Stiver, I. P., & Miller, J. B. 1988. *"From depression to sadness in women's psychotherapy"* Wellesley, MA: Stone Center.

Tainio, L. 2005. "Kielitieteen kieli ja sukupuoli" teoksessa: *Tiede, tieto ja sukupuoli*. toim. Husu, L & Rolin, K. Helsinki: Guademus yliopistokustannus.

Talja, S. 2008. Diskurssianalyysin suuntaukset. *Informaatiotutkimus*, 14(1), 29-30.

Tuovila, S. 2006 Teoksessa: Määttä, K. 2006. *Tunteiden rakkaus ja rikkaus: avaimia tunteiden tulkintaan*. Helsinki: Finn Lectura.

Uusitalo, T. 2006 "Kielletyt tunteet" Teoksessa: Määttä, K. (toim) Tunteiden rakkaus ja rikkaus. (s. 108-132) Avaimia tunteiden tulkintaan. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Vilkkö-Riihelä, A. 1999. Psyhyke, psykologian käsikirja. Sanoma PRO Oy.

Värtö, P. 2000. "Mies vastaa tekosistaan siinä missä nainenkin" Maskuliinisuuden rakentaminen päiväkodissa. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 79. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus.

Weininger, O. 2000. Sukupuoli ja luonne. Turku: Karhu-Kopio Oy

Werking, K. 1997. We're just good friends. Women and Men in Nonromantic Relationships. The Guilford Press.